

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TIDSKRIFT FÖR HEMMET,

TILLEGNAD

NORDENS QVINNOR.

TIONDE ÅRGÅNGEN.

Första häftet.

Innehåll:

	Sid.
I. Qvinnan och fosterlandets försvar. Af <i>O. E.</i> . . .	1.
II. Sille Beyer. (En levnedsskildring.) Af <i>Fredrik Bajer.</i>	19.
III. Om Norges qvinnor och det arbete, som pågår för deras höjande i socialt och intellektuelt hänseende. (Forts. och slut.) Af <i>Esselde</i>	34.
IV. Kvindens magt. Poem af <i>Mads Hansen</i>	41.
V. Skogshyddan. Poem af <i>T. K.</i>	»
VI. Et Folkelivsbillede fra Havkanten. Af <i>Magdalene Thoresen</i>	43.
VII. Pariserbref. (Forts.) Af <i>Gerda</i>	56.
VIII. Brev fra Kjöbenhavn. Af <i>F. B.</i>	65.
IX. Om Sjukvårdsföreningen och huru qvinnan kan med- verka till dess fosterländska syfte. Af <i>L—d</i>	69.
X. Några uppgifter om fruntimmersskolan i Helsingfors.	71.
XI. Öppen talan. Till »Cecemann»	72.
Breflåda, Anmälan, Bokförteckning: se omslaget.	

STOCKHOLM,
REDAKTIONENS FÖRLAG.

 Häftet utdelas den 29 Februari.

I. QVINNAN OCH FOSTERLANDETS FÖRSVAR.

»Du har alt, hvad der drager os efter dig hen,
— Det er næsten for ofte Dig sagt —
Maa jeg sige dig hvad Du skal give igjen
Og hvortil Du skal bruge Din Magt.

Du skal opfostre Drænge med Sener i Arm,
Der for Norden vil kæmpe og dø;
Du skal lægge den Sæd i Smaafigernes Barm,
Der skal bære det ædleste Frø.

Ja — jeg ser paa dit Blik, hvad saa ofte jeg saa,
Hvad *din Gjerning* forlængst mig har sagt:
Du vil styrke vor Aand og vor Haand, naar vi staa
For vort Land og vor Fane paa Vagt.»

Mads Hansen.

»Maatte blot ingen, der ejer Lys og Liv, grave sit Pund i Jorden, men alvorlig paavirke vore slumrende Landsmænd og betænke, at »Fædrelandet skylder man alt», og at kun i og med Folket har vort timelige Liv nogen Betydning.»

Ole Vig.

»Skall nu qvinnan också vara med om att försvara land och rike!» . . . skall man kanske utropa, så fort man ser öfver-skriften härofvan. »När allt kommer omkring, så skola väl äfven qvinnorna enrolleras, konskriberas, ingå i beväringen, utgöra en del af landstormen, sammanträda till frivilliga vapenöfningar o. s. v. Det finnes då ingen gräns för . . . »

Inte så ifrigt, älskvärdaste. Det är icke fråga om något sådant. Tillåt mig tala till punkt, eller, rättare, låt mig få säga hvad jag har på hjertat; och vi skola troligen komma öfverens.

Sedan några år står försvarsfrågan på dagordningen. Alltid en lifsfråga, har den i dessa sista tider blifvit lifsfrågan för dagen.

Men hafva qvinnorna följt med den frågan? Hafva de tagit kännedom om på hvad punkt den frågan nu står? Hafva de med själ och hjerta egnat sitt deltagande deråt, så att de kunna göra reda inför sig sjelfva, i hvad mån

vårt folk kan försvara sig sjelft, om det gäller? Hafva de gjort klart för sig, hvad folket *vill* i det afseendet, till hvilka uppoffringar det är beredt? Hafva de väl af de öfverläggningar, som blifvit i den frågan förda, af de skrifter, som blifvit utgifna, sökt göra sig några föreställningar om huru det gamla försvarsverket är beskaffadt, hurudant det nya, som man vill sätta i stället, borde vara?

Det vore orätt att misstänka den svenska qvinnan för att ega så litet fosterlandskärlek, att hon skulle felat i detta stycke, att hon skulle ansett sig icke hafva något med den frågan att skaffa, att hon under dessa år af de lifligaste rörelser för den frågans lösning skulle förblifvit likgiltig och sålunda äfven okunnig om hvad det i våra dagar i detta afseende gäller. Makar och bröder och slägtingar och vänner bland hennes närmaste hafva ju bildat skarpskytteföreningar. Våra qvinnor hafva med stolthet åsett dessa öfningar och mångenstädes försett corpserna med fanor. Dagligdags hafva de hört männerna i sina samtal återkomma till försvarsfrågan. Huru skulle väl qvinnan under allt detta ha kunnat förblifva likgiltig! Nej, inga sådana misstankar. Den svenska qvinnan älskar sitt Sverige lika varmt som mannen. Intet tvifvel derom!

Men en sak är att älska i allmänhet, och en annan är att söka göra sig förtrogen med de frågor, för hvilka hjertat slår; och den svenska qvinnans uppfostran har i allmänhet varit och är ännu sådan, att man har anledning förutsätta, det hon icke alltid har så lätt för att följa med, då det gäller de kalla, lugna beräkningarne, då det gäller att i någon mån sätta sig in i »facta», att på grund af sammanställda uppgifter bilda sig ett omdöme, att, med ett ord, göra klart för sitt förstånd hvad som icke bör få förblifva endast en dunkel om också varm känsla. Eller har väl flickan, då hon utgår vare sig ur »pensionen» eller folkskolan, fått ens ett begrepp inpregladt, om hurudan och huru stor Sveriges försvarsstyrka är, huruvida denna »styrka» är tillräcklig, tillräckligt kraftig, tillräckligt rustad för vårt försvar? Har hon väl blifvit väckt till medvetande om hvad hon skulle kunna uträtta i händelse af ett krig, såsom till exempel vid vården af de sårade, vid vården af hus och hem under mannens frånvaro, vid vården af de stupades barn? Har hon med ett ord i skolan eller under sin uppfostran blifvit beredd till den kunskap om fosterlandets försvar, som

dock borde förutsättas hos hvarje kvinna som man, och hvarförutan känslan förmår så litet uträtta?

Svaret på dessa frågor kan icke vara mer än ett. Der *gossen* blifvit hållen i okunnighet, kan man icke vänta att *flickan* skulle erhållit någon kunskap.

Saken är, i detta som i så många andra fall, att medborgerlig rätt och pligt och dessas gränser icke gjorts till föremål för den allmänna uppfostran; och man kan deraf sluta, huru vida detta ingått i den enskilda uppfostran.

Vare det sagdt utan bitterhet, men okunnigheten i detta fall har varit satt i system. I fråga om uppfostran har man satt befrämjandet af det allmänt menckliga till uppgift; och detta må nu till grundsatsen vara rätt. Men skulle då det medborgerliga icke ingå i detta allmänt menckliga? Eller hvad är väl en *menniska i allmänhet*? Är det katekesen och grammatikan, vare sig den latinska eller franska, som göra oss till menniskor? Eller kan en menniska bildas till sann mencklighet, utan att i och med det samma medborgaren hos henne grundläggas medelst den allmänna medborgerliga kunskap, som kan gifva stadga åt den medborgerliga känslan? Systemet har imellertid varit katekesmenckligt och grammatikaliskt-menckligt; men medborgerligt-menckligt har det ej varit.

I fråga om den allmänna *förvaltningen* af folkets angelägenheter, och detta isynnerhet dess viktigaste, dess lifsangelägenheter, har systemet varit, att folket dermed icke skulle hafva sjelft att skaffa. Folket är icke moget derfor, hette det alltid; och folket hörde detta så länge, att det trodde derpå såsom på en för alla tider afgjord sak och slutligen blef till den grad afvänjdt från allt deltagande i allmänna medborgerliga mål, att det såg ut som om det medborgerliga sinnet varit så godt som utdödt. »Folket förstår ej religiösa och kyrkliga frågor: derfor skall det icke hafva något att med dem beställa. Folket förstår ej hvad den allmänna uppfostran och undervisningen kräfva; derfor skall det icke heller hafva med dem att bestyra. Det är ju till den grad likgiltigt och okunnigt och egennyttigt o. s. v., att det vore en stor fara, om man i någon mån gäfvade det fria händer i sådana mål.» Sådant har förhållandet varit nästan intill våra dagar. Den sålunda underhållna religiösa och kyrkliga

likgiltigheten åstadkom likgiltighet i fråga om uppfostran; och så gick allt sin gilla gång. Folket endast betalade sina prester och lärare och tackade sin Gud att det serverades och betjentes så väl med hvad till dess andliga nödtorft hörer; och när det slutligen gick för långt, när svalget mellan de »bildade» och »den okunniga massan» vidgades så, att man kunde befara, det samhället skulle vid en möjligen inträffande våldsamt skakning kunna gå sönder och man sålunda omsider i elfte timman beslöt sig för ordnandet af en allmän folkskola och därför utfärdade lag, så, — låt vara att man dervid i någon mån gaf utrymme åt den kommunala själfverksamheten och att vår folkskolestadga af 1842 med sina elastiska bestämmelser är en af våra bättre lagar *) — satte man dock den der katekes-menskligheten öfver den medborgerliga. Man framhöll alltjemt de gamla vådorna, för hvilka samhället skulle utsätta sig, om folket drefves till att tänka och handla sjelft i sådana mål. Endast det som folket sedan gammalt vänjt sig vid att anse såsom kunskap skulle göras till föremål för undervisning. Förfäderna hade kunnat lefva och förkofra sig utan att hafva haft begrepp om hvad samhällets väl kräft af hvarje man och qvinna; och sålunda vore det icke heller nu nödvändigt. Hvad man på ett och annat håll, såsom till exempel i sällskapet Pro fide et christianissimo, redan för lång tid tillbaka, framkastat om skolans pligt att uppfostra till medborgerligt medvetande vore hugskott från 1700-talets »neologiska» tider och dess nyhetsmakeri. Folket var icke »mogt» för sådant. Allraminst hade qvinnan något att i sådant fall inhemta. Katekesen och grammatikan voro undervisningens A och O, dess begynnelse och fullbordan. Längre kunde man icke gå. Det uppväxande släktet »blomstrade» ändå.

Sammalunda i öfriga hänseenden, beträffande den medborgerliga verksamheten och förvaltningen.

Först i dessa sista år har det omsider kommit till en brytning, till en ny rörelse. Vi hafva fått en ny kommunal-lagstiftning, hvarigenom en möjlighet till medborgerlig själf-

---

*) Sverige fick sin folkskola och dess stadga först 1842 eller samtidigt med det katolska Belgien; Danmark hade dock fått sin redan 1814, Norge sin 1827, för att icke tala om Holland och andra europeiska länder, som vida tidigare vaknade till själfmedvetande i detta fall, förberedda dertill på religiositetens och den själfverksamma medborgerlighetens väg.

verksamhet blifvit beredd. Man har dervid gått så långt, att man gifvit qvinnan eller åtminstone icke bestämdt fränkännt henne rätt att med sin röst deltaga i val af kommunalmän.

Så till vida är allt godt och väl; och det skall helt visst icke heller dröja länge, innan den väckelse, som sålunda gifvit sig ett uttryck, äfven skall gripa omkring sig bland våra qvinnor, så att äfven de, om ock med det saktmod, som hörer till deras natur, börja att göra sig förtrogna med hvad samhället, dess väl och ve, rör.

Men nu, fosterlandets försvar... skall det väl i fråga derom komma till *allmänt* medborgerlig verksamhet? Förvaltningen i detta fall var dock ju hittills icke föremål för medborgerligt deltagande; och när det manliga släktet sålunda intill de sista åren förblifvit i likgiltig okunnighet i fråga derom, och kunskaperna och begreppen i detta fall ännu på det hållet äro så förvirrade och så utbildade, att sjelfva riksdagsmännen i allmänhet synas vara nästan som oeniga barn, när det gäller att komma till öfvertygelse och beslut i den frågan, — hur skall det väl då vara med qvinnan?

Ja väl, så är det. Men förr än man kanske förmodar det, skall det vara annorlunda. Äfven bland dem, som ännu för ett eller annat år sedan slumrade i det gamla systemets säkerhetsdvala och som sålunda icke inhemtat ens de första och enklaste begreppen i dessa frågor, till och med bland dem börja »militärfrågorna» göras till föremål för samtal, studier och läsning. Skarpskytteväsendet har i detta fall utträtt betydligt; och folket skall utan tvifvel snart stå upp som en man och förklara, huru det vill hafva sitt försvar ordnad. Folket måste och vill lefva; och ett folk *kan* icke lefva ett tryggt och fullt verksamt lif, numera, allraminst ett litet folk med en sådan granne som vårt, utan att det vet, på hvem och på hvad det skall lita, såväl under fredens dagar som i de ständigt hotande farornas stund.

I allt detta kan icke qvinnan vara overksam. Äfven hon måste lära förstå hvad frågan gäller; och därför några ord här för henne särskildt, på hvad punkt försvarsfrågan *nu* står hos oss.

Till en början, hvad har den frågan gällt och hvad gäller den i närvarande ögonblick? — Hur vi skola kunna försvara oss, naturligtvis. — Och detta skulle då vara en så svår fråga att lösa? — Är då icke hvarje man en — man? Och »man ur

huset», hette det ju alltid förr, då det gällde; både under Engelbrekt och Wasa löste folket den frågan på det sättet; och der män ej mera funnos att tillgå, der trädde kvinnorna i stället, hvarom både Blendas och Christina Gyllenstjernas minne vittnar.

Så var det på den tiden. Men andra tider, andra seder; nu har det blifvit yrke och vetenskap och konst att slå hvarandra ihjel och att försvara sig. Det finnes både militäryrke och militärvetenskap och krigskonst och befästningskonst och taktik och ingeniörväsen och skolor och akademier för att inlära allt det der, och uppfinningarne, som väl egentligen skulle föra till förkofran, gälla numera äfven att folken må rätt grundligt kunna förderfva hvarandra.

Också är ingen nuförtiden så enfaldig, att han icke anser detta vara som sig bör. Det säges visserligen att kristendomen gripit omkring sig både på bredden och på djupet; och mången skulle väl deraf vilja sluta till, att den der gamla böjelsen att vilja tillintetgöra hvarann skulle i samma mån aftagit. Men sådant vore ju barnligheter, och skulle endast kunna förklaras genom någon missuppfattning eller misräkning, såsom till exempel den, att den kristendom, hvarom talas, icke är någon annan än statskristendomen, den politiskt-kyrkliga kristendomen, och hvem skulle väl kunna göra sig skyldig till ett sådant misstag?

Men hur det än må dermed vara — och hvad kvinnan i detta fall tänker och tror behöfva vi icke betvifla — en sak är dock klar, och det är, att hvarje folk måste taga förhållandena sådana de äro, och detta vill i förevarande fall säga, att hvarje folk, som är hotadt, måste hålla sig beredt på försvar; och till de folken höra vi svenskar. Det folk, som med »gudstjenst» årligen firar vårt nederlag vid Pultava, är oss en beständig hotelse.

Sådan hotelsen är, sådant måste ock försvaret vara, och hotelsen kommer i form af arméer, rustade med alla krigsvetenskapens och krigskonstens medel, med femtontums kanoner och snabbskjutande handgevär och monitorer samt öfvade i taktik och färdiga att på en vink af deras herrskare kasta sig öfver sitt tilltänkta rof.

Frågan är alltså den, *huru* skola vi försvara oss? »Medelst en stående armé» — hette det länge — »med vår gamla förträffliga indelta armé.» Detta var dock för femtio år

sedan. Men de stående arméerna befunnos redan då icke göra tillfyllest. Franska revolutionen hade redan proklamerat nationalbevärningens grundsatser, och Dumouriez organiserade på de grunderna den armé, med hvilken han uppträdde till Frankrikes försvar. De napoleonska krigen lärde sedan folken ånyo gå »man ur huset». Först när preussarne erkände sig *alla* pligtiga att träda upp till fosterlandets försvar och Scharnhorst fick dem ordnade till nationalbevärning, förmådde de träda upp med *kraft*. Deras stående arméer föllo den ena efter den andra. Frivilligheten räddade Preussen, såsom den fordom räddat schweizarne i deras kamp, såsom den räddade den amerikanska unionen ifrån att bli söndersliten, och såsom den skall förmå att rädda hvarje folk, så långt som dess krafter göra ett försvar möjligt.

Den lärdom Carl Johan inhemtat i Frankrike, fick sitt uttryck i 1812 års beslut att upprätta vår *beväring*; och både i det tyska och norska kriget 1813 och 1814 fördes en del af beväringen med i fält.

Men beväringen är numera icke nog, så har den allmänna rösten lydt under de femtio fredsåren. Med vår indelta armé på 33,000 man och en beväring på 100,000, hvaraf dock första åldersklassen, (den, hvilken enligt den gamla ordningen hade mesta öfningen och först skulle gå ut,) endast utgör omkring 23,000 krigsdugliga, försvarar sig icke Sverige. Med mindre styrka än 100,000 man vågar sig väl icke fienden på oss, och vi måste sålunda vara beredda på att möta honom med en något så när lika styrka, och denna fullt rustad, fullt öfvad och bestående af fullt vuxna, fullt utbildade män.

Men huru åstadkomma denna styrka?

Det skulle blifva för vidlyftigt att här redogöra för alla de öfverläggningar, alla de förslag, beslut och åtgärder, alla de komitébetänkanden och försvarsplaner o. s. v., hvarmed man under de senare åren sökt närma sig en lösning af den frågan. Vi hänvisa dem, som ega fosterlandskärlek nog, för att anse det såsom sin pligt att taga kännedom derom, — och hvilken svensk qvinna har icke det? — till den genom sin reda och klarhet utmärkta framställning deröfver, hvilken finnes att läsa i första häftet af *Nordisk tidskrift* för i år; och inskränka oss här, att, med ledning deraf, endast anteckna några af de sifferuppgifter, som vi anse nödvändigast

att hafva reda på, för att kunna bedöma, på hvad punkt frågan för närvarande står.

»Siffror!» utbrister kanske här min läsarinna och skakar otåligt sitt täcka hufvud.

»Ja, siffror, huldaste! det är oförlåtligt; jag medger det; men läs dem ändå, jag ber Er, läs dem som musikern läser noter och de skola få lif af Ert lif, värme af Er värme.»

Vår krigsstyrka i officiell mening utgöres sedan 1812 af den i fred underhållna stående arméen (Carl den elftes indelta armé), samt af beväringsen.

Arméen består, med inberäkning af befäl och »spel» o. s. v., af omkring 33,000 man.

Infanteriet (fotfolket) utgör 25,000 man; kavalleriet (de beridna trupperna) 5,000 man; artilleriet och ingenjörtrupperna 3,000 man.

Värfvade deribland äro 6,000. Dessa tjenstgöra till största delen i garnison i Stockholm, Göteborg, Malmö, Christianstad, Marstrand o. s. v.

De återstående 27,000 äro indelta, försedda med bostäder på landsbygden. Så underhålles 17,000 fotfolk af rotehåll, hvilka, utom de vanliga skatterna, utgöra denna skyldighet till ersättning eller vederlag för den forna utskrifningen.

Det gamla rytteriet, hvaraf 3,700 man för närvarande äro beridna, men 3,000 afsutna till fotfolk, underhålles medelst afkastning af rusthåll eller vissa gårdar, som därför äro befriade från skatt till staten. Städerna, bergslagerna och säterier äro till största delen befriade både från rotering och rustning.

Af Sveriges 60,000 hemman äro omkring 50,000 indelta för arméens och flottans underhåll (båtsmanshållet utgör 5,700 nummer).

Befålet vid indelta arméen underhålles för det mesta medelst afkastningen af boställen, som äro statens egendom.

De värfvade regementerna öfvas i allmänhet i garnisonen; de indelta i läger.

De indelta soldaterna anskaffas af rust- och rotehållare genom frivilligt åtagande.

Beväringsen utgöres af landets alla krigsdugliga ynglingar mellan fyllda 20 och 25 år, delade i fem åldersklasser, uppgående tillsammans till omkring 100,000 man. Intill 1857 öfvades endast första klassen och detta blott i 12 dagar. Från den tiden öfvas den i 30 dagar, fördelade på två år. Men den öfvas särskildt och formeras på särskilda kompanier under särskildt befäl, allt med undantag af de tre sista dagarne under andra mötet, då en del deraf inställes i stammen, den egentliga arméens leder.

De årliga omkostnaderna för detta försvar gå för närvarande till 9½ millioner rdr ordinarie och 2,700,000 rdr extraordinarie, 3 millioner rdr, som utgöras af indelningsverket men icke synas, liksom äfven andra 4 millioner rdr, för hvilka redovisas.

Sjöförsvaret kostar i ordinarie utgifter årligen 3,950,000 rdr,

extraordinarie 650,000 rdr, hvartill kommer båtsmanshällets kostnader med 1,000,000 rdr.

Sådana äro nu våra *siffror* ifråga om fosterlandets försvar. Vi förbigå nemligen *flottan* här, då densamma är under ombildning.

Frågas då, hvilken *organisationsplan* är antagen att följas, då det gäller att göra arméen krigsfärdig eller att *mobilisera* den, såsom det heter, så... ja, så lärer ingen dylik ännu finnas.

»Hvad vill det säga?» frågar Ni; »ingen på förhand bestämd plan huru arméen och beväringen skola ordnas, när krigstrumpeten ljuder?»

Nej; så lärer det förhålla sig, om vi få tro på den angifna ledande uppsatsen. Låtom oss imellertid lemna denna fråga, och hålla oss till vår uppgift här för tillfället.

Det är klart, att de *siffror*, som här anförts, icke kunna annat än förefalla mycket små, då man betänker de höga *siffror*, man vet att fienden kan uppställa. Också har det i femtio år beständigt varit tal om att den svenska arméen icke varit och icke är sådan den borde vara. Men länge förhöll man sig dock temligen lugn. Europa hvilade ut efter krigen i början af detta århundrade; och det hvilade så grundligt, att man till och med började hoppas att den hvilan skulle få blifva beständig. Försvaret var ju föröfrigt militärens, militärförvaltningens sak; och svenska folket har ett mycket långmodigt förtroende till sin förvaltning, på samma gång som det är mycket böjdt för att klandra likt och olikt, sedan det en gång börjat få ögonen öppna.

Men hvilan blef icke beständig. Ryssland blef alltför öfvermodigt till slut; och när en dag i början af 1850-talet Furst Menschikoff helt ogeneradt i hvardagsdrägt och med ridpiska i hand, såsom berättelsen eller malisen påstår, uppträdde inför sultanen med vissa fordringar, som visade hvad sjelfherrskaren förde i skölden, då bröt ovädet ut. Vestmakterna märkte hvad klockan var slagen, och så förenade de sig att mota den östra jätten.

Här hos oss i Sverige kunde man under allt detta icke låta det gå sin gamla gång. Det gamla familjefördraget mellan Carl Johan och ryske czaren »grodde» beständigt i sinnena. Det kunde omöjligen få räcka längre. Carl Johan hvilade

nu i sin porfyrikista. Kung Oscar var svensk till lif och själ. Vestmakterna voro framtidens folk. Ett val måste göras mellan dem och den östra grannen; valet var icke svårt; Novembertraktaten af 1855 kom till stånd, och Sverige lefde upp igen.

Men den som säger A, måste äfven säga B, och Novembertraktaten var endast A; B var att ordna fosterlandets försvar så, att denna traktat icke finge förblifva endast ett trots, ett Colibradoseri; att rusta sig så, att »ett fruset Ålands haf» icke vore en fara. Det gamla ropet på en allmän folkbeväpning höjdes ånyo, och höjdes nu så, att den *måste* blifva en verklighet.

Ingen institution reformerar sig imellertid inifrån... heter det, och vår militärförvaltning, vår armé var också en institution. Ett tilltag, ett »initiativ», af folket sjelft var nödvändigt. *Skarpskytterörelsen* började, en rörelse, som blef ett uppslag till nytt sjelfverksamt lif hos vårt folk i *alla* riktningar och som derföre en gång skall beteckna en ny epok i vår utvecklings historia.

Det har nemligen alltid varit så. Idéerna växa och växa i tystnad och stillhet; men de framträda ej i handling, de komma ej till mandom, de blifva icke kött och blod med mindre de yttre omständigheterna ordna sig så, att gnistan kan tändas, som bringar dem i rörelse, och något stort genomgripande lifsbehof sätter dem vapen i hand. Omslaget i den europeiska politiken och, särskildt för oss, det omslag i stämningen som Novembertraktaten framkallade, alla de nya inre och yttre förhållanden, hvilka den tvang oss att reda inför oss sjelfva, alla de ouppfyllda behof, på hvilka den spände vår uppmärksamhet och på hvilkas uppfyllande den dref oss att uppbjuda våra krafter, allt detta verkade elektriskt. Sjelfverksamhetens, af idéerna oförmärkt närda, men i yttre måtto slumrande gnista tändes; och vi hafva sedan dess med ett alltmera klarnande medvetande arbetat på ombildandet af vårt samhällslif, enligt deutvuxna idéernas fordringar. *Skarpskytterörelsen* började 1860, och redan 1865 genomfördes denna representationsförändring, som, utom alla de många andra värf, den har att utföra och hvilkas utförande endast genom den blifvit möjliga, äfven skall möjliggöra och verkliggöra denna *allmänna nationalbeväpning*, hvarom man förr endast kunde orda utan att kunna komma till handling.

Sverige meger i detta ögonblick öfver 40,000 frivilliga skarpskyttar, och idessa försedda med omkring 8,000 egna gevär, 5,000 målskjutningsgevär och 40,000 exercisgevär; och folket består sig sjelft för dessa sina pligttrogna söners räkning genom riksdagen 90,000 Rdr årligen till afföning af instruktörer, till målskjutningspriser samt till kulor och krut.

Men skarpskytterörelsen är endast en början till den allmänna nationalbeväpningens förverkligande och fullständiga ordnande. Skarpskyttarne äro idéens representanter. De skola visa, hvad *alla* svenska medborgare hafva att uppfylla för fosterlandets försvar. Hela Sveriges myndiga manliga befolkning skall utgöra en här af skarpskyttar. Det skall en gång icke finnas en enda punkt af fäderneslandet blottadt på det försvar, som väpnade män kunna bereda; icke en familj, om än aldrig så ringa, der icke försvarsvapnet skall utgöra den förnämsta prydnaden och den förnämsta symbolen för det medborgerliga lifvets verksamhet.

Det är derhän vi vilja komma och äfven en gång skola komma.

Men *huru?* sättet att komma derhän . . . detta är ännu frågan. Det är härom man nu som bäst öfverlägger. Det är en fråga, som gäller hela vår uppfostran, hela vår hushållning. Icke underligt därför, om den icke kan lösas utan strider och motsägelser, bekymmer och uppoffringar.

Alla gamla samhällen ha i tidernas längd trasslat in sig. De menskliga passionerna, egennyttan och sjelfviskheten, ha dragit sina trådar, och härfvan har sålunda blifvit allt trassligare och trassligare. Den medborgerliga dygden har esomoftast lidit afbräck derunder. För att obehindradt kunna få syssla med sin egen lilla enskilda förkofran, har man mot betalning öfverflyttat sina skyldigheter på andra, äfven i sådana fall der man bordt betala med sin person; och så har man vridit till den allmänna hushållningen så, att att man icke kan komma till rätta dermed på ny räkning, utan att den underkastas en grundlig revision, hvarvid hvar och en i sin mån får sota för hvad som under den långa fredens pligtglömska blifvit försummadt. Man har lefvat »på Guds försyn». Men Försynen hjälper endast den,

som vill och förstår hjälpa sig sjelf; och så måste vi med vårt förutseende, vår omtanke för framtiden vittna om att vi erkänna en Försyn och gå dess ärender.

Det gäller alltså, kosta hvad det kosta må, att åstadkomma ett allmänt folkförsvar, att blifva »ett folk i vapen», rustadt så till fred som till försvar.

Första vilkoret härvid är att hvar och en medborgare — och vi tillägga äfven medborgarinna — känner sin pligt och bereder sig att kunna uppfylla denna. Det gäller i detta som i andra fall att veta hvad man vill och vilja hvad man vet. Må vi således göra oss reda för, hur vi för närvarande ha det i fråga om vårt försvar och sedan hvar och en i sin mån samverka för detsammans upprättande och underhåll. Bort sålunda med sjelfviskhet och småsinthet på *alla* håll. Endast ett öppet, oegennyttigt, rent medborgerligt tillmötesgående af alla mot alla kan frambringa ett godt beslut och göra oss mäktiga af ett *starkt* sjelfförsvar.

Söka vi nu omsider göra oss reda för, huru långt vi under de sista åren hunnit i detta fall, så framstår, för att här fatta oss i allra största korthet, följande:

— — — — —
 »Ni måtte då väl aldrig ämna gå igenom hela raden af betänkanden och förslag som under de sista åren sett dagen heller? . . . eller begär Ni kanske, att vi qvinnor skola hafva en egen mening, i sådana frågor? . . .»

»Och, om så vore, älskvärdaste läsarinna?»

»Så vore det alldeles orimligt, min herre. Ni skulle i sådant fall gå alldeles för långt.»

»Må vara. Men anser Ni då väl att någon, vare sig man eller qvinna, bör vara okunnig om en fråga, som rör allas vårt vara eller icke vara, vår sjelfständighet, vår frihet, vårt lif som folk? Betyder icke okunnigheten i ett sådant fall likgiltighet?»

»Tag det, hur Ni vill; men jag följer bestämdt icke med, om Ni ger Er in på de der förslagen, som ju dessutom ännu icke ledt till något afgörande. Säg mig då hellre i allra största korthet och allmänhet först: hvilka skrifter bör jag läsa, om det mot all förmodan skulle falla mig in att taga någon reda på saken? och sedan, hvad har Ni sjelf för åsigt i ämnet?»

»Bravo. Nu är Ni som det anstår en svenska att

vara. Låt mig då säga Er att, utom den förut nämnda artikeln i Nordisk Tidskrift, skall Ni först och främst läsa en liten skrift, som gafs ut i Göteborg redan 1859, med titeln: »Huru skall Sverige bevara sin sjelfständighet?» och som lär hafva Victor Rydberg till författare. Så skall Ni läsa: »Om krigisk uppfostran, folkbeväpning och armé, af Gustaf Nyblæus; och »Tankar om vilkoren för den svenska krigshärens utbildning till folkbeväpning, af J. M. (Julius Mankell). Har Ni medelst dessa tre skrifter satt Er in i ämnet, skall Ni helt visst ej behöfva några ytterligare anvisningar, utan kan sjelf göra Ert urval bland mängden af nyutkomna skrifter, hvaribland åtskilliga angående folkbeväpningen i Schweiz äro synnerligt läsvärda. Särskildt ville jag dessutom fästa Er uppmärksamhet på de skrifter af Santesson, Nyblæus, m. fl., som framhålla skolornas skyldighet att förbereda ungdomen till framtida krigsduglighet, äfvensom till »Svenska gymnastikföreningens tidskrift», hvari äfven förekomma uppsatser om gymnastik för unga qvinnor och skolflickor, — en fråga, som, om den också icke direkte gäller landtförsvaret, dock står i sammanhang dermed.»

»Godt, jag tackar Er; och nu till min andra fråga: har Ni väl sjelf, af allt hvad Ni läst i ämnet, kunnat bilda Er en egen öfvertygelse deri? Vill Ni ha en stam, eller vill Ni inte? Vill Ni att vi svenskar skola slå ner allt vårt gamla och bygga allt upp å nyo från grunden?»

»Jag är förtjust öfver Edra frågor. Så skall det vara. Alla våra qvinnor lifvade för att göra sådana frågor, och vi skola icke vara så långt från det allmänna gemensamma svaret.»

»Men Ert eget svar?»

»Nå väl, jag lyder efter Ni nödvändigt så vill, ehuru jag måste bekänna, att jag ej sätter mina egna åsigter i detta ämne särdeles högt, och helst såge att Ni rådfrågade kunnigare folk än mig. — Jag har för min del icke kunnat komma ifrån den åsigten, att vi måste hålla på det gamla, medan vi förbereda oss för det nya försvarets ordnande. Jag tror, att vi måste småningom söka utbilda en allmän nationalbeväpning, allt medan vi småningom draga in på den gamla stående arméen. Två försvarssystemer har man dock icke råd att samtidigt underhålla; och att helt tvärt slå ned det gamla för att bygga upp det nya, — det är

lättare sagdt än gjordt. Det nya i här förevarande fall fordrar dessutom en grundlig och allmän förberedelse, en helt annan eller, rättare sagdt, en vida mer utvecklade kroppsuppfostran samt vida allvarigare militäröfningar i skolorna och ända till beväringensåren, än man hittills förmått åstadkomma. Jag tror alltså, att man gör rätt i, att, såsom också vår förra riksdag 1867 beslöt, behålla stammen eller den stående arméen, d. v. s. *en armé med bestående kadrer*, ännu så länge. En »stam» kommer väl föröfrigt alltid att blifva nödvändig, om den också i en framtid skulle komma att bestå endast af ett mindre men bestämdt antal befäl, en stab och en genicorps. Vårt gamla indelningsverk må för öfrigt få hvad öde som helst, hufvudsaken för ögonblicket är att man gör sig reda för begreppen stående armé (stam), eller nationalbeväring (medborgare-armé), konskription eller milis. Ty för ettdera af dessa system måste man förr eller senare besluta sig.»

»Ah! mannen har alltså ännu ej fått det der på det klara — då må det väl ursäktas *qvinnan* att hon ingenting begriper deraf. Fortsätt imellertid såsom Ni börjat, jag hör Er och jag hör Er gerna, blott Ni ej ingår i saker, för hvilka jag icke är förberedd.»

Välän, vi vilja då endast erinra om att riksdagen, oakadt allt förberedande arbete, ännu icke kunnat besluta sig för mer än några få allmänna punkter, bland hvilka den vigtigaste synes vara den, att militäröfningar böra införas i skolorna i större utsträckning än hittills och fortsättas mellan utträdet ur skolåldern och inträdet i beväringensåldern, samt att vår här skall bestå af stam och beväring.

Länge skola vi väl imellertid icke behöfva vänta på den svåra härfvans utredning. Under det sista året hafva utan tvifvel många betänkligheter, många fördomar, många egennyttans förevändningar fallit, men deremot många insigter förvärfvats, många uppoffringsbeslut fattats, många nya medborgerliga begrepp vaknat och utbildats; och förr än mången torde ana, skall sålunda svenska folket, liksom det *norska* redan 1866 och det *danska* 1867, stifta sig en ny *härlag* och ett nytt försvarsverk, grundade på det medvetande af borgerlig pligt och rätt, som ensamt förmår göra ett folk starkt inom sig och starkt mot hvarje yttre fiende. Så som det gick med representationsförändringen, så skall det gå äfven med

förändringen af vårt försvarsväsen. Der ett folk rätt *vill*, der blir ock dess vilja *lag*; och det svenska vill ett starkt och allmänt nationelt försvar; det har det visat icke blott i och med skarpskytteväsendet, utan med *hela* sin rörelse under dessa senare åren. Genom den utredning, som förra riksdagens försvarsutskott åstadkom, har ock den allmänna meningen erhållit en god utgångspunkt för en vidare utveckling af frågan; och sjelfva den hastighet, hvarmed detta arbete genomfördes, är ett godt förebud för, att det afgörande beslutet ej skall låta länge vänta på sig. Hufvudsaken blir dock alltid, att detta uppoffringssinne, som förr aldrig svikit vårt folk, då det gällt, finnes qvar och finnes bättre utveckladt och uppfostradt än någonsin förr; och den är icke svensk, som deruppå kan tvifla.

Den svenska qvinnan har nu i alla de öfverläggningar, som förestå, intet att personligen eller offentligen skaffa; men hon vårdar lågan vid familjehärden, och i den lågan ingår fosterlandskärleken, och hon kan sålunda icke uppfylla sin plats rätt, med mindre hon underhåller äfven den. Der qvinnan i allt saktmod förer fosterlandets talan inom hemmets fridlysta verld, der stå hvarken fördomar eller fåfänga eller egennyttia eller kortsynta tvifvelsmål emot på längden; och så verkar hon mer, än man gör sig reda för, äfven till fosterlandets försvar och dess rätta ordnande. Men der kärlek finnes, der drifver den ock till *förvärfvande af kunskap om sitt föremål*; och så skall äfven qvinnan i detta fall, med fosterlandskärlekens instinkt till slagruta, medverka vid sökandet att träffa det rätta bland alla de skiljda meningar, alla de ytterligheter, alla de trångsintheter, som ännu kunna vilja göra sig gällande.

Möjligheten för vårt folk att kraftigt försvara sig beror visserligen på en verkligt god allmän hushållning och på ett klokt ordnande af våra försvarskrafter. Men för att kunna hushålla måste man ega något att hushålla med, och, innan man talar om ordnandet af krafter, måste man först tillse, att man eger och underhåller sådana. Nu ega vi väl både medel och krafter; så att derom behöfva vi väl icke fälla något ord. Rikedom och fattigdom må väl vara olika hos de olika folken; men det våga vi tryggt påstå, att, taga vi blott rätt vara uppå hvad vi ega, så i ena som i andra fallet,

så höra vi icke till de fattiga folken. Vi behöfva endast jemföra oss med vissa så kallade *rikare* folk, såsom t. ex. spanionerna, för att inse, hurusom vi, i förhållande till vår folkmängd, äro ett väl lottadt folk, för att icke tala om våra samhällsförhållanden och hela vår samhällsutveckling, i hvilket fall vi torde kunna mäta oss med nästan hvilket annat europeiskt folk som helst. Men, med allt detta, hushålla vi väl, enskildt och allmänt, *så* som sig borde? och är väl vår uppfostran, vare sig den allmänna eller enskilda, sådan den borde vara? Uppfylla vi i dessa fall våra pligter mot oss sjelfva *så* som nödvändigt är, för att vi, när faror utifrån hota, kunna vara dem vuxna?

Qvinnan har i detta fall fullt ut så stort ansvar som mannen. Det är hon som står för den *enskilda* hushållningen. Det är på henne som denna *mest* beror. Der hon är okunnig eller lättsinnig, der går det utföre, mannen må sträfva hur mycket som helst; och der den enskilda hushållningen lider, der går det illa med den allmänna. Sammaledes i fråga om uppfostran. Der uppfostran är flärdfull, ytlig eller förvänd, det gälle den religiösa, sedliga eller intellektuella uppfostran, der »talangerna» äro den qvinliga uppfostrans syfte, och examina och minneskunskap den manliga uppfostrans uppgift, der fostras ej ett folk, mäktigt af ett sjelfförsvar, hvarvid *en* kan komma att ställas mot *tio*.

Det är detta qvinnan har att besinna så väl som mannen, det är på denna punkt hon kan medverka till fosterlandets försvar.

Väl veta vi att hon i farans stund skall nu som förr offra allt, att hon, såsom den danska bonden, ur hvars sång till »Nordens Kvinde» vi här ofvan anfört några verser, sjunger:

»skal give sin Broder, sin Bejler, sin Ven,
skal give sin Brudgom, sin Mand,
skal give det Bedste, det Kjæreste hen
for at frelse sit Fædreneland».

Men det gamla ordet »för sent» *kan*, i detta som i andra fall, komma att ljuda äfven öfver henne, om hon under *fredens* dagar försummat sig, om hon icke

»opfostret Drenge med Sener i Arm,
Der for Norden vil kæmpe og dø»

om hon icke har lagt

»den säd i Smaapigenes Barm
Der skal bæere det ædlest Frø.»

Det är detta äfven den svenska qvinnan har att betänka. Hon har icke rättighet, att vänta uppå att »staten» skall göra allt. Det är hennes ovilkorliga skyldighet att i hvarje stund hålla sig beredd på offer, att oafåtligt vårda fosterlandskärlekens heliga låga och kraft. Denne son som hon födt och fostrat... hon skall väcka och underhålla hans styrka, hans mod, hans insigter, så att de kunna tjena fosterlandet icke blott till förkofran utan äfven till försvar. Denna dotter... äfven hon skall uppfostras till att i sin ordning kunna fostra *kraftiga*, fosterlandsälskande söner och döttrar. Men äro väl alla våra qvinnor i hvarje ögonblick och på alla punkter vakna för denna skyldighets fordringar? Förfaller aldrig den uppfostran hon bedröfver till *klemighet*? Är hon väl ständigt på sin vakt mot *flärdens* lockelse? Låter hon sig aldrig öfverlistas af den kortsynta *egennyttans* ingifvelser? Höjer hon väl oafåtligt inom *hemmet*, saktmodigt men dock pligtstarkt, sin röst, der hon tycker sig förmärka, att *skolan* genom sina anordningar motarbetar hennes försök att uppfostra sonen eller dottern till redbarhet, duglighet och kraft? Gifver hon i hvarje stund det föredöme, som verkar mer än ord och varning? Äro hennes sysselsättningar, hennes hushållning, hennes sätt att kläda sig alltid sådana, att både mannen och barnen oförmärkt ledas att likna henne i arbetsamhet, tarflighet och enkelhet? Visar hon i ord och i handling sitt deltagande för fosterlandet och dess utveckling så, att de som af henne bero och de som henne älska oförmärkt eller öppet fostras till samma deltagande? Offrar hon, med ett ord, aldrig framtidens kraf för ögonblickets lek? Är hon alltid fosterländsk, såsom moder och maka, såsom fästmö och syster, såsom lärarinna och vän?

Vi vilja icke, kunna icke tvifla derpå. Men, gånge dock hvar och en till sig sjelf, — och det skall helt visst befinnas, att vi alla hafva mycket att förebrå oss, mycket att upprätta, mycket att förbättra så ifråga om vår hushållning som vår uppfostran.

Det var vid *Eton*, den berömda engelska skolan, som *Wellington* förklarade slaget vid *Waterloo* blef vunnet, dermed afseende, att det var den kraftiga, härdande uppfostran, de engelska officerarne såsom skolpojkar erhållit, som gjorde den engelska arméen till segervinnare. Det är den

bättre allmänna uppfostran, den preussiska ungdomen numera erhåller, sedan den allmänna värnepligten blifvit i Preussen införd, som ansågs ligga till grund för dess segrar öfver Österrike. Detta må vara en sanning i visst fall. Men lika visst och ännu vissare är det dock att det är den hårdande uppfostran, den pligtrogna hushållsamheten, och den fosterländska andan så i det engelska, som det nordtyska *hemmet*, som ligga till grund för den kraft, som dessa folk utveckla. Vi svenskar, vi sätta oss nu på inga villkor under dessa folk, hvarken i det ena eller andra fallet. Men styrkan växer med pröfningarna och vi hafva under det sista halfva århundradet icke haft några allvarligare sådana att bestå. Våra klimatiska förhållanden hålla väl vår allmoges viljekraft under de stränga vintrarne i spänning för lifvets nödtorft; men samma klimatiska förhållanden medföra ock sina faror, i hvilket fall vi endast vilja erinra om det begär efter starka drycker, som deraf underhållas. De långa afstånden mellan gårdarne fostra enstöfvig-hetssinne. Derigenom minskas tillfällena till meningsutbyten, och okunnigheten, ensidigheten, egennyttan blifva deraf en följd. Så eger allmogen många inre faror att bekämpa. — Ser man åter på stadsboerna och på de bättre lottade, så uppträda för dem samma faror, om ock i annan form. De långa vintrarne drifva stadsboerna under sotad ås; vällefnaden underhållas derigenom, klemighet, samt både fysisk och sedlig förslappning blifva åter deraf lätt en följd; med denna förslappning följer likgiltighet för det allmänna, lusten att sjelf göra ingenting i medborgerligt afseende, men mot betalning kasta all omsorg på styrelse och förvaltning, *till och med barnens uppfostran*; och så vidgar sig svalget mellan råheten å ena sidan och den vekliga förfiningen å den andra, och — fosterlandet får lätt nog sitta emellan, så länge freden varar, och nöden icke står för dörren.

Men qvinnan är den sega kraften, är tålmodet som håller ihop, som gifver hållning åt hemmet, som åtminstone *bör* gifva det. Der *hon* icke sviker sina pligter, der *kan* icke ett folk förstöra sig. Fosterlandets försvar liksom dess förkofran i alla riktningar beror på andan i hemmen, och beror sålunda i första hand på qvinnan. Hvad hennes pligt

i detta särskildta fall är, bör deraf vara gifvet. Må hon då besinna att äfven hon bär ansvaret, när det en gång gäller.

O. E.

II. SILLE BEYER*).

I en gård »Bag Börsen» i Köbenhavn fødtes *Sille Beyer* den 25 august 1803. Hendes förældre hörer näppe til de udvalte, der vil finde et rum i historiens årbøger, om end deres minde længe vil gå i arv i egen slægt. Hendes fader skildres som en »retskaffen, driftig mand» af *Jens Kragh Høst* (den egenlige stifter af det Skandinaviske Literaturselskab i 1796) med hvis søster han var gift, — og hun, moderen, var en from og ædel kvinde, som tilmed synes at have haft spiren til den »skaldeare», der siden strömmede så rigelig hos datteren; idetmindste skriver den ovennævnte broder i sine »Erindringer» (Kbh. 1835 s. 27), at, da deres fader, etatsråd *Georg Høst*, var död den 21 april 1794, löd hennes »sörorgesang ved den ædle åldings grav».

Den 23 juli 1803, altså en månedstid inden Silles fød-

*) I en levnedsskildring bör vel i almindelighed den, som skriver, lade sit eget »jeg» mærke så lidt som muligt, for at billedet af den, som der skrives om, kan træde des stærkere främ og ud i det fulde dagslys, medens intet andet drager læserens opmærksomhed til siden. Hvor den skildrende imidlertid selv har kendt den skildrede så nöje; hvor den omtalte og omtaleren har stået hinanden så nær i livet, som det her er tilfældet med min ufor-glemmelige afdøde faster og mig, — der er det vel ej muligt andet end, at det personlige af og til må gøre sig gældende. Dog frygter jeg ikke for, at mit hjertes varme skal gøre farverne *alfor* livlige: enhver, som kendte *Sille Beyers* ælskelige sind, blide færd, varme hjerte og sande kvindelighed vil uden tvivl give mig ret i, at en slig frygt ej vilde være meget grundet. Det er jo heller ikke *digterinden* hvorover jeg vil skrive en »kritik» (det overlader jeg til andre, som her vil finde kun få vink); det er derimod nærmest den *ædle kvinde* som jeg ønsker at stille främ — hende, som, medens hun levede, så lidet stillede sig selv främ.

For at undgå mistydning har jeg trot det rigtigst at forudsende ovenstående, idet jeg henholder mig til det gamle ord: »Forord bryder» (vålder) »ingen trætte».

Fredrik Bajer.

sel, havde faderen, *Andreas Fredrik Beyer*, købt en lille landejendom, der endnu ejes af hans efterlevende døtre, og ligger lidt mere end en halv times gang udenfor hovedstadens vålde nedenfor den bakke ved Brönshøj, som er navnkundig ved, at Karl den Tiende opslog sin lejr på den, da han i høsten 1658 kom for at tage København (sörgelig ihukommelse!). *Fredriksgård* hed ejendommen alt under den forrige besidder, en svensk major Meck, og navnet passede godt til hans efterfølger. Denne havde nu isinde at bo herude både vinter og sommer, skönt han dog næsten hver dag lige fra morgen til aften måtte være i København for sine göremåls skyld. Så höjt ælskede han landet og naturen! Og dagen efter Silles dåb i Vår Frælsers kirke, den 14 september, flyttede forældrene med sine to småpiger ud i den ny landlige bolig, hvor den friske luft vist har haft en heldig indflydelse især på den spædes sundhed. Dog kun den første vinter blev de boende på *Fredriksgård*: faderens tiltagende göremål og moderens ængstelser for ham, når han red alene hjem i de mörke vinteraftener, bragte dem til at foretrække opholdet om vinteren i selve staden, hvor de først bode stille, men senere, fra 1810 til våren 1818, i en gård, som faderen havde købt i Stormgade imellem Holsteins »palais» og det Harboske fruekloster. (Men jeg vil af og til give ordet til Sille Beyer selv, i det jeg ord- og bogstavgrant skriver af efter hendes efterladte papirer *). »Det var en smuk Gaard; dog var det med Henrykkelse og Glæde at vi Børn hvert Foraar forlod den for at flytte ud til den tarvelige straatakte Bondegaard; hvor vi ogsaa, uagtet al Besværighed med den lange Vei til Skolen i Kiøbenhavn, m. m.

---

*) Kun en ringe del af disse har været trykte i »*Erindringer vedkommende Familierna Beyer og Höst*, tilligemed nogle stamtavler over Familierna Beyer, Höst, Grüner etc., trykte som Manuskript for disse Familier. Samlede af Sille Beyer. Udgivne efter hendes Død. København 1862». Meget af det, som herefter findes imellem anførselstegn, er uddrag af et efterladt ufuldendt håndskrift, som S. B. har kaldt »*Bidrag til ødle Kvinders Biographier*». Hun havde ønsket at tilegne det sin moders minde, hvorfor hun på den første side har skrevet et digt, hvis slutning lyder således:

»Naar Mindets Røst gaaer ud om Danneqvinder,
Hvis Navn i større Kredse straalet har,
Med stille Kiærlighed og Tak jeg minder
En Moder, som det Navn med Sandhed bar.»

dog altid ønskede at blive saa langt ud paa Efteraaret som muligt.

»I den fjerde Sommer, da vi opholdt os paa Frederiksgaard, i 1807, bleve mine Forældre ængstede ved Rygtet om den engelske Flaades Nærmelse. De antog det for bedst at være indenfor Kiøbenhavns Volde, og flyttede hastigt ind i deres Leilighed i Byen — de anede ikke den rædsfulde Ulykke der forestod. Bombardementet begyndte — først da Bulderet lod sig høre, begreb de Faren. Med deres tre smaa Børn kiørte de seent om Aftenen ud paa Christianshavn, hvor man ansaae det for sikkrest. Den første Nat laa de i et Pakhuus paa Straamaatter, tilligemed en heel Mængde andre Familier og Personer. Som Fugle med deres Unger under Vingerne laa de angstfulde Mødre der, hver i sin Rede. Min Fader vaagede, og stod meest i Døren for at see paa det frygtelige Skuespil af Bomber og Granater, der fra de engelske Skibe foer ind og ødelagde Byen. Næste Dag flyttede de til en Familie af deres Bekiendtskab paa Christianshavn.» Imidlertid var det fredelige Fredriksgård overfyldt med fjendlig indkvartering; således lå der »en Tidlang ikke mindre end 200 Mand og 9 Officerer. Efter Capitulationen kiørte Forældrene derud med os Børn, og blev paa det artigste modtagne af Officererne, dengang Hannoveranere.

»Min første Erindring fra Barndommen var Bombernes Bulder, den rædsfulde Aften, da vi kiørte til Christianshavn; den anden er Synet af en Biergskotte i den dem eiendommelige Dragt. Han stod Vagt ved vor Kartoffelkieller udenfor Gaarden; den var i en udgravet Kæmpehøi, og brugtes nu som Arresthuus. (Senere blev den en kiær Legeplads for os Børn.) Billedet af denne Høilænder stod endnu tydeligt for mig, dengang jeg, mange Aar efter, af *Water Scotts* herlige Skildringer blev fortrolig med hans Landsmænd.»

Endnu et barndomsindtryk kan uden tvivl føjes til disse — og det er Danmarks dybe sorg, da engelskmændene randede vår flåde. Sille Beyer fik i sandhed tidlig en følelse af sit fødelands lidenhed og dets forladthed i ulykken; men desinderligere værder fædrelandskærligheden i et rent hjærte.

»Om vor Barndomspleie maa jeg anføre,» skriver hun videre, efterat hun har fortalt om brødrenes og søstrenes

tiltagende flok, »at ingen af os nogensinde er bleven vugget. Min Fader havde som ungt Menneske været Vidne til, hvorledes mange Børn bleve rystede og omtumlede, naar de skulde dysses i Søvn. Han bad min Moder om, at hans Børn maatte blive skaanede for en saaden Behandling. Der var derfor aldrig Gænger under vor lille Kurveseng, og ligesom vor egen Moders sunde Melk opammede alle hendes 14 Børn, saaledes bleve vi kun vuggede i Søvn paa kiærlige Arme. Til Barnepiger bleve vi aldrig overladte, uden under Opsyn. Naar min Moder var fraværende, bleve vi betroede til en Enke, der senere kom i vort Huus, en gammel omhyggelig Kone, der vaagede over os, som over betroede Skatte. Men Friheden til at springe om i Mark og Have, og tidligt at anstrænge Lemmer og Muskler, og selv om Vinteren at have en stor Gaardsplads, som den vi havde i Stormgaden, det var gunstige Omstændigheder for de opvoxende Børn.»

Om sin fader skriver hun, at han altid selv ledte sine børns opdragelse, »og da han aldrig gik i Klub, var Livet i hans Familiekreds hans kiæreste Opmuntring efter hans ofte anstrengende Forretninger. Han havde gjort det til en Regel for Opdragelsen, at ingen af hans Børn nogensinde maatte faae Tugt, hverken et Smæk med Haanden, eller et Rap med noget andet Redskab. Han og Moder have gienneført det med alle os Børn. Da vi alle vare blevne voxne, sagde min Fader en Gang i en Dispute om Opdragelsen og Tugten: »Herregud! Mine Børn ere jo ikke blevne værre end Andres«. Straf fik vi naturligtviis, hvor det var nødvendigt; det bestod da i at blive indelukket i et andet Værelse, indtil der blev lovet at være artig, og deslige. Det veed jeg vist, at naar min Fader sagde til mig: »Hvor kan du nænne saadan at bedrøve mig?« saa blev jeg tilmode som en stor Forbryder, og fattede de bedste Forsætter for Fræmtiden. Løgn og Falskhed vare Forældrene en stor Afsky; vi hørte det aldrig imellem dem selv; og jeg tør nok sige, at vi vare alle fødte temmelig fri for nogen Tilbøielighed i den Retning. Ethvert Feiltrin eller en Forseelse, der blev aabent tilstaaet, var altid halvt tilgivet. Til Enighed og Forsonlighed bleve vi altid opmuntrede, og der blev sagt os, naar Leiligheden forefaldt: »*Den Fornuftigste giver efter.*» Den Kiærlighed, Oprigtighed og Fortrolighed, der saaledes

var Aanden i vort Barndomshjem har maaskee gjort det vanskeligt for os at finde os i Forhold, hvor dette ikke fandtes i den Grad, som vi vare vante til.»

Omkring 8 år gammel kom Sille Beyer i skole hos Fru *Sander*, gift med digteren, hvis navn står på det navnkundige fædrelandske sørgespil »Niels Ebbesen» eller »Danmarks Befrielse» (trykt i Skandinav. Museum 1798). Om denne skolegang har jeg fundet kun et lille brudstykke; men det maa være tilstrækkelig oplysende at meddele ikkun, at Fru *Sander* hørte til dem, som skulde indlemmes i de efterladte »Bidrag til ædle Qvinders Biographier». Hun døde den 5 april 1818.

»Efter hendes Jordefærd samledes vi Alle hos hendes Mand, der uddeelte hendes Bøger og Tegninger iblandt os. At savne sin Kones Børn, som han kaldte os, vilde ogsaa herefter være et Savn for ham. Professor *Sanders* faderlige Yndest for mig vedblev saa længe han levede, og Erindringen om ham og hans ædle Hustru hører til mine bedste Barndomsminder.»

I sit 20:de år forlod Sille første gang fædrehjemmet for længre tid. Det var dog ikke »for at skaffe sig sit underhåld», hvad der ellers falder i så mange unge pigers lod, og som det heder i en af de eneste trykte kilder til hendes levned (»Flyveposten» 1861 nr 257), — nej, det var snarere for at afbetale en venskabsgæld på faderens vegne. Denne var 5 år tidligere bleven hjulpen ud af en stor pengeforlegenhed, da et af hans skibe med fuld ladning var gået under på hjemvejen fra Vestindien, hvorfor han havde været nærved at sælge det kære *Fredriksgård*. »Vennen i nøden» var etatsråd *Fredrik Stoud**). Han døde den 30 maj 1823, og Sille vilde nu være til trøst og selskab for den sorgfulde enke, en datter af den navnkundige *P. C. Abildgaard***). Dog var det ingen lang flytning, — kun til *Fredriksberg* ved *Köbenhavn*; men i denne landlige forstad kom hun da ogsaa til at bo henved 10 år, den længste tid i sit liv, hun havde noget

*) Deputeret, en af det Skandinaviske Literaturselskabs første medlemmer. Født 1759.

**) Han kaldes »dyrelægevidenskabens fader i Norden», stiftede 1773 den Kgl. veterinærskole i Kbh., var medstifter af det Skandinaviske Literaturselskab i 1796 og dets formand i flere år. Født 1740, død 1801.

andet fast hjem end Fredriksgård. Dette ophold blev af stor vigtighed for hendes videre uddannelse, idet hun her lærte at kende den åndrige gamle *Juliane Marie Jessen*. Denne havde i sin »vår» — som hun sagde — fået sin ånd plejet i »en kreds af skønne eller store ånder som en »Suhm, Carstens, Rothe, Guldberg, Evald, Vessel, Malling, Pram, Thaarup, Rahbek, Baggesen, Jacobi»; og i sine ældre dage søgte hun nu at gøre gengæld, idet hun blev »en omhyggelig, kyndig, om opdragerinde af plejedötre, som hun antog sig, og som det gjorde hendes lyksalighed at danne» *). Hende kan Sille Beyer uden tvivl ogsaa tildels takke for sin ualmindelige færdighed i de fleste fremmede evropæiske språk, både tysk, engelsk, fransk, spansk og italiensk; dog ved jeg kun, at Fkn. Jessen har undervist hende i det sidstnævnte: lærlingen havde et mærkeligt næmme til at selv at lære sig meget, som de fleste næppe når under den mest vedhåldende vejledning. Mest synes dog *digterinden* at have tiltrukket den 20-årige pige, som selv allerede havde følt et kald i samme retning. Det heder herom i »Bidrag till ædle Kvinders Biographier»:

»Ofte forud havde jeg hört hende omtale, især da hendes Nationalsang vandt den udsatte Priis af Videnskabernes Selskab. I den Tid, da de skrivende Damer endnu hørte til Sielenhederne, morede og glædede det mig i mit stille Sind, dengang det viste sig, at den anonyme Forfatter, hvem Prisen blev tilkiendt, var et Fruentimmer. At hun var et godt og ædelt Menneske blev almindeligt nævnet om hende, men tillige skulde der naturligvis omtales meget Paafaldende eller Besynderligt, som der jo nödvendigt maatte være ved en emanciperet Kvinde. Naar den ydre Fremtræden afviger noget fra de almindelige Regler, da gribes dette sædvanlig som det Vigtigste af hvad der henhører til en bekiendt Personligheds Charakteristik. — — Hendes Conversation var fuld af Munterhed, Spøg og Lune; hun var uudtømmelig paa Anecdoter, og meddelte gierne Træk og Skildringer af de interessante Personer, som hun havde staaet i Forbindelse

*) At hun ogsaa har haft *plejesöner*, som hun kan være stolt af, — derom vidner tilegnelsen i Nordens første språkgranskere, R. Rasks, spanske språglære (Kbh. 1824), der lyder således: »Højvelbårne Frøken J. M. Jessen, Danmarks yndede Digterinde, som selv har værdiget at indvie mig i et af Sydens skønneste Sprog, helliges dette lille Arbejde med største Ærbødighed og Taknemmelighed.»

med. Hendes Bekiendtskab med *Baggesen* var hende en rig Kilde til Glæde, og Mindet om hendes Omgangsliv med ham bragte hende altid i den livfuldeste Stemning.»

Intet under, at dette samliv måtte i Sille Beyers modtagelige ånd nedlægge spirer, der snart skulde bære frugt. Også etatsråd Stouds efterladte rige bogsamling bidrog til at modne denne. Ellers var de ydre vilkår herfor ingenlunde gode i enkens hjem. Hun havde mange særheder og lå blandt andet meget længe om morgenen. Sille, som ikke havde sit eget værelse, førte sig imidlertid dette til nytte; ænten læste hun i bogsamlingen eller — *hun skrev*. Dette var ikke let, når det skulde skjules; og hele sin levetid undså hun sig ved at skrive, når nogen vidste det. Hvorledes bar hun sig da ad dermed? Hun lå på knæ på gulvet ude i kökkenet og huggede sukker. Det sidste må imidlertid have gået langsomt; ti på en stol ved siden lå hendes papir, der dog hurtig forsvandt i den åbenstående skuffe lige tætved, så snart hun hørte nogen nærme sig. Hvad der blandt andet blev til på denne möjsomme måde, var hendes første teaterstykke, »Navnet» eller »Det hurtige Frieri», lystspil på rimede vers efter *Baggesens* fortælling. Henimod slutningen af hendes ophåld i Fredriksberg, indsendte hun det navnløst til det Kongelige teaters styrelse, der antog det og bestemte en stående plads i parkettet til den lovende forfatter, som, mente man, vel måtte være en ung student. Den virkelige forfatterinde havde dog ikke lyst til selv at følge indbydelsen og afhente biljetten; hun sendte istædenfor en broder, som nok dog fik en ændring tilvejebragt i styrelsens vise bestemmelse. — Omtrunt fra samme tid er hendes smukke fortælling »Handskerne», ligeledes på flydende, velklingende vers; den blev trykt 1832 i tidskriftet »Valkyrien» (I, s. 1—16.)

Imidlertid måtte hendes åndelige velgörerinde, Fkn. Jessen, bukke under for sine langvarige og altid tiltagende gigtsmærter; hun døde den 6 oktober 1832, — og det digt over den hedengangne, som 4 dage senere fandtes i »Dagen» med mærket »S. B.» underneden, var plejedatterens farvel. Med dette tab brast et af de bånd, som knyttede denne stærkest til Fredriksberg. Det kostede hende derfor næppe megen overvindelse at rive sig løs, da hun ikke længe efter kaldtes hjem til Fredriksgård. Her var imidlertid opvåkset en usædvanlig håbefuld søstersön. Da hans fader, *Andreas*

Petrus Höst, birkedommer på Fanø, døde den 25 maj 1829, var drengen, *Georg Fredrik*, kun 3 år gammel. Moderen flyttede som enke med sine børn til Fredriksgård, hvor hendes yngste søster påtog sig at give Fredrik den første undervisning. Han gjorde imidlertid så hurtige fremskridt, at hun snart følte sig helt tilovers: hun kunde ikke lære ham mere, hvorfor hun bad Sille komme hjem og tage sig af ham. Denne bøn efterkom Sille også i året 1833; og fra nu af og lige til sin død, i 28 år, var hun ikke noget helt år borte fra det kære hjem, når undtages 1844, da hun opholdt sig i stiftsprovst *Tryde's* hus i hovedstaden.

At undervise den mærkværdig opvakte søstersøn var nu i flere år en af Silles kæreste sysler. Dog lævnedes der hende tillige tid til at uddanne sig selv videre. Hun nærrede sin ånd ved både fædrelandske og fremmede digteres værker. Af de sidste blev især *Shakspere*, *Byron*, *Calderon* og *Schiller* hendes yndlingsforfattere. Nu fik hun tillige bædre lejlighed til et fortsætte sine egne forsøg i skaldekonsten, og fra dette tidsrum skriver sig således flere selvstændige småstykker, t. e.: »Igaar og idag» 1835 og »Et Hjem», dramatisk idyl 1837. Noget af det mest vellykte, som hun frembragte i disse år, er måske dog hendes »Julegaver for Børn» (1835—39 og 1841), en samling fortællinger og æventyr, fortalte på en så livlig og barnlig måde, som hun og ingen anden havde en særlig gave til. Jeg har aldrig hørt nogen også i mundlig tale fræmsætte sine ord på en så underholdende måde: selv den ligegyldigste ting syntes at vinde i værdi i hendes mund, og jeg har tit som ældre siddet og lyttet til hendes tale, selv om det galdt noget, som jeg vidste godt iforvejen; så fuldstændigt var hendes herredømmet over sproget, i mundligt som i skriftligt foredrag. Derfor måtte hun også senere give efter for opfordringer til at »give timer» i en af hovedstadens største pigeskoler, — et underligt slags timer; thi de havde intet forud fastsat formål: hun skulde kun »tale» med småpigerne, — og mange af disse, som nu er store piger, ja mødre, vil vist endnu mindes Sille Beyers timer som nogle af de kæreste og nogle af de mest vækkende i hele skoletiden. Ja, hun var i sandhed — som en gammel ven af slægten sang ved hendes grav — en »børneven i sind, i skrift, i tale». Men det første barn, der havde den lykke at nyde hendes vejledning, var, som sagt, *Fredrik Höst* —

og til ham må vi atter vende tilbage, da hans desværre så tidlig udslukte liv ikke blev uden indflydelse på hans fæsters.

»Da han var 10½ Aar gammel,» fortæller Sille, »blev han ogsaa mig for klog.» Han kom nu i Borgerdydskolen på Kristianshavn. Skönt skolevejen var noget lang — ikke meget mindre end 2 danske mil, frem og tilbage, daglig —, blev han boende på Fredriksgård; kun de 3 første vintre, 1837—38, 1838—39 og 1839—40, flyttede Sille med ham til byen, og »vi førte et Slags Studenterliv sammen i vor lille Bolig» (se S. B:s skildring af hans levned i indbydelsesskriftet til Kristianshavns borgerdydskole 1842). Denne drengs videlyst var næsten uudslukelig; det var især jordbeskrivelsen og af denne lære plantegeografien, hvorover han kastede sig med den mest glødende iver. Han har alt i sit 13:de år tegnet udmærket udførte landkårt og glober; den navnkundige *J. F. Schouw's* forelæsninger hørte han, lånte bøger af ham, vandt hans godhed og havde uden tvivl drevet det til noget ualmindeligt i videnskaben, hvis han havde levet. Men året før han skulde været student, døde han den 25 mars, langfredag 1842, endnu ikke 16 år gammel, til »stor Sorg for Moderen, Bedsteforældrene og hele Familien.»

Det er ovenfor skildret, hvorledes Sille Beyer alt ved sit første arbejde for skuepladsen på en måde blev knyttet til denne. Derved lærte hun ogsaa at kende andre, hvis virksomhed gik i lignende retning. Men jeg vil lade hende selv fortælle, hvorledes hun først igennem *Molbeck* kom til at kende digteren *Johan Ludvig Heiberg* og gennem denne igen hans hustru, den store skuespillerinde *Johanne Luise Heiberg*. I det jeg derfor atter låner af samlingerne til »ædle Kvinders» levned, må jeg bede mine læserinder og læsere at gå lidt tilbage i tiden.

»Mit Bekjendtskab med *Heiberg's* skylder jeg min første Bearbejdelse af et Calderonsk Drama (»Livet en Drøm»). Mine litteraire Arbeiders Velynder, Etatsraad og dengang Theaterdirecteur *Molbeck*, havde opmuntret mig til dette Forsøg, laant mig spanske Bøger, for at jeg kunde gjøre mig bekjendt med Sproget m. m. og da dette nogenlunde var skeet, vovede jeg mig, saa ufuldkommen jeg var deri, til det ovennævnte Arbeide. I Foraaret 1838 bragte jeg *Molbeck* min temmelig frit behandlede Oversættelse -- en correct

havde jeg ikke været istand til, men en aldeles correct vilde heller næppe kunde være fremstillet paa den danske Skueplads. Min Bearbejdelse vandt Molbechs Bifald, dog talte han om at vise den til Heiberg, som »Den, der fremfor Nogen her var kiendt med Calderons Værker, og Den, der i det Hele taget bedst kunde bedømme mit Arbeide og dets Brugbarhed for Scenen».

(Ved det, som nu følger, har forfatterinden i sit håndskrift tilføjet: »NB. Dette indtil Mrkt. ** NB. sættes Alt nedenunder med smaa Typer.» Og nu finder vi et af de eneste stæder, hvor denne beskedne kvinde mer umiddelbart har givet et vigtigt bidrag til sin egen levnedsskildring, hvilket ovenikøbet er sket tilfældigvis, i det hun har skrevet sin veninde Fru Heibergs).

»Inden dette skete, afreiste jeg imidlertid til Jylland, hvor jeg opholdt mig i Sommermaanederne i en Hede-Egn hos en saakaldet klog Mand med en Familie, der havde en lille lidende Datter, som var saa heldig at blive helbredet der. Paa dette temmelig afsides Opholdssted modtog jeg efter nogen Tids Forløb en stor Pakke med Posten, der indeholdt det mig velbekiendte spanske Bind af *Calderon*, min Bearbejdelse og to Breve. Det ene, fra Molbech, henviste mig til det indlagte Brev fra *Heiberg*, der gav mig Anvisning til nogle faa Forandringer i Stykket. Den Glæde, jeg følte ved at læse Heibergs gunstige Ytringer om mit Arbeide, kan jeg ikke beskrive. Hans Forslag, at beholde nogle af Originalens lange Monologer eller Repliquer uforandret og uden Forkortninger, blev af mig naturligviis modtaget som en ufravigelig Forskrift; jeg ilte med at iværksætte dette; men da jeg aldrig godt har kunnet tale uden med nogle ganske Faa om Arbeider af den Natur, eller holdt af, at Andre skulde vide, jeg foretog mig Sligt; og jeg især dengang, som yngre, ønskede at være anonym saa længe som muligt, saa faldt det mig vanskeligt nok at finde et afsides og uforstyrret Sted dertil. I et af de tre meget gode Værelser, vi beboede, kunde det ikke skee, uden at jeg skulde have sagt Grunden, hvilket jeg dengang meget nødtigt vilde; jeg stod da tidligt op om Morgenen og valgte til mit Boudoir et lille Pulterkammer med Muursteensgulv, hvori vort Reisetøi havde sin Plads. Paa en af Kufferterne satte jeg mig med de omtalte Breve og *Calderon* for mig, og gjorde i mit

Hierte Undskyldning for alle disse navnkundige litteraire Stormagter, at jeg modtog dem paa et saa simpelt Sted. Omarbejdsen af de omtalte Repliquer fik jeg imidlertid snart i Stand, og afsendte atter Pakken til Theaterdirectionen, hvilken Udskrift jeg efter Molbechs Anvisning var nødt til at sætte derpaa. I Saisonen 1838—39, da jeg havde hørt Fru Heibergs glimrende Fremsigen af disse lyriske Repliquer, maatte jeg smile ved mig selv, ved at tænke paa det tarvelige Sted, hvor disse Vers vare indklædte i den danske Form.»

»(NB. Her ophører dette nedenunder med smaa Typer).»

»Efter Professor Heibergs gunstige Ytringer og den Anviisning, han havde givet mig, især angaaende Violantes Repliquer i 3:die Act, var det min Skyldighed, at takke ham derfor. Det faldt af sig selv, at det i høi Grad maatte interessere mig at blive personlig bekiendt med ham og med den ufrlignelige Konstnerinde, som jeg alt længe, for mit eget Vedkommende, skyldte Taknemmelighed for hendes Fremstilling af den yngste Datters Rolle i mit lille første Arbejde for Theatret («*Det hurtige Frieri*», Lystspil paa Vers efter Baggesens Fortælling) og som *Donna Diana* (oversat af mig efter West's tyske Bearb.). Det var dog ikke uden betydelig Hiertebanken, at jeg gik ud til dem i Brogaden paa Christianshavn, jeg syntes slet ikke, at jeg kunde tale godt nok med to saa geniale og udmærkede Personligheder. Men da jeg kom der, mødte de mig Begge med saa megen Venlighed og Velvillie, at min beklemt Tilstand snart naatte ophøre. Fra den Dag af bandt mit Hierte sig meer og meer til *Johanne Louise Heiberg*.»

»Min Beundring for Konstnerinden var som oftest ganske glemt, naar jeg sad og talte med hende. Nær jeg saae ind i disse mørke siælfulde Øine, der altid afspejlede, hvad der i det Øieblib opfyldte hendes Indre; og naar hun saa talte med den elskelige Mildhed, Forstandighed, Aabenhed og Ærlighed, der var herde egen, da var det især Mennesket, det sande, ypperlige, uforstilte Menneske jeg beundrede og følte mig tiltrukken af. Naar hun sagde noget spøgefuldt og muntert, var hun ganske uimodstaaelig; den Tid, da det skielmske Lune hyppig brød frem hos hende, var maaskee allerede dengang tildeels gaaet over til det tæksomme Alvor, der senere meer og meer traadte frem: maaskee Samtalen ogsaa mere antog den Retning med mig, der

var endeel Aar ældre end hun. Livfuldt, træffende og skarpsindigt var Alt, hvad hun sagde. En klar Opfatning og de reneste Principer gik igiennem alle hendes Yttringer.»

Dette venskab vedvarede, så længe Sille Beyer levede, ja, det vandt vel endog med årene i styrke og inderlighed. Disse to rige ånder meddelte hinanden gensidig så meget, og det er vel vanskeligt at sige, hvem af dem, der mest var den ydende og hvem den nydende, den modtagende.

Anderledes derimod var det ligeoverfor manden, den stærke ånd, *J. L. Heiberg*, og vel også tildels ligeoverfor *Molbech*. Disse udøvede en stor indflydelse, som oftest også en meget gavnlig, på forfatterindens hele åndsretning og virksomhed. De havde snart lært at skatte den lethed, hvormed versene flød fra hendes pen, og de opmuntrede hende nu til at oversætte, ofte endog vel frit, det ene efter det andet især af Shaksperes stykker for det Kongelige teater. Det tør vel ellers være et spørgsmål, om Shakespere tåler at oversættes af en *kvinde*, — og der er virkelig en dyb sandhed i Øhlenslægers ord («Digtekunsten» 1849 s. 85) om »digterinder»:

»Der er en tråd, som kvinden kun kan spinde,
der er en tråd, som kvinden kun kan tvinde;
men skabe mænd? — ja, det forandrer sagen;
så må hun selv først have skæg om hagen.»

Jeg skal, som sagt, ikke kunne dømme om min faster i denne henseende; men når hun i senere år, medens hun næsten udelukkende syslede med oversættelsen af Shakspere, blev stærkt medtagen af en ofte skånselløs »kritik», som sagde, at hun tog al den djærve kraft bort fra den store skalds mægtige skjoldmø og gjorde den alfor blød og svag, — så skal jeg dog hentyde til, at — i så fald: hvis klagen *har* nogen grund — da falder en stor del af skylden på de mænd, som, måske uden selv at vide det, tit misbrugte hendes alfor store tjenstvillighed, ja Sille Beyer var alfor meget kvinde, havde et alfor stort hjerte, var altid for meget rede til at ofre, — til at hun skulde sige »nej», hvor man sagde hende, at hun kunde glæde og gavne. Hvo, der har kendt hende så nøje som jeg, ved, hvor ængstelig hun var ved *på egen hånd* at ændre noget i den store mæsters værker. Når derfor billigt hensyn tages til andres del i disse hendes arbejder, vil vel næppe selv den strængeste dommer frakænde hendes fri oversættelser af hans *lystspil*

i det mindste et ingenlunde ringe værd i og for sig selv. Hertil hører »*Livet i Skoven*» (Shaksperes »As you like it»), »*Viola*» (»*Twelfth night*» or »*What you will*»), »*Kongens Læge*» (»*All's well that ends well*») og »*Lovbud og Lovbrud*» (»*Love's labour's lost*»), — yndlingsstykker for den sidste menneskealders teatergængere. Til det bifald, som de vandt, har dog udem tvivl Fru Heiberg medvirket for en stor del, både umiddelbart ved sit uforlignelige spil, og middelbart derved, at hun stod for venindens indre øje, i det hun omplantede dem på dansk grund. Hertil hører endelig »*Kjærlighed paa Vildspor*» (»*Much ado about nothing*»), hvori hovedrollen også var bestemt for Fru Heiberg; men inden dette kom til opførelse (det åbnede vintertiden den 1:ste september 1859) havde den store skuespillerinde — første gang — taget afsked med det Kgl. teater, »hvor Forholdene efterhaanden vare blevne saaledes, at jeg» (Fru H.) »føjte Umuligheden af med Lyst og Ro at udøve min Virksomhed» (se det trykte ark, hun omsendte d. 12:te mars 1858). — En af S. Beyers veninder, som selv er istand til at dømme i slige spørgsmål, har for mig udtalt den mening at hun vilde have skænket os mange flere selvstændige og oprindelige snillefostre, hvis hun ej for meget havde ladet sig lede til at sysle med oversættelser efter andres vink. Selv tør jeg, som sagt, ikke dømme om, hvad der står højest: hendes oversættelser, såsom af Calderons »*Dorothea og Gomez Arias*», Knowles' »*Hertuginde af Mantua*», Lopez de Vega's »*Slavinden af Kjærlighed*» (utrykt), Byrons »*Sardanapal*» og Schillers »*Maria Stuart*» (hvori hun atter havde den glæde at se Fru Heiberg d. 13:de januar 1861) — eller hendes småstykker, såsom »*En Bolero*» (opera i 2 handlinger 1843), »*Flugt og Fare*» (1852) o. s. v. Skønnest har hun måske dog afpræget sin milde og blide ånd i sine ovennævnte »*Julegaver for Børn*», der kun tildels er genfortælling efter andre forfattere. En yndig »*Julegave for unge Læserinder*» 1843 har desværre været kun alfor lidet udbredt. I denne såvelsom i »*Vintergrønt*» (1851) har hun iøvrigt indflættet også bidrag af andre digterinder, som hørte til hendes kæreste omgang. Til efterdømme om, hvor yndede hendes »*Julegaver*» har været, skal kun gøres opmærksom på, at et eftertryk af en af hendes fortællinger, »*Den lille Paul og hans Hund*» udkom i Bergen 1849.

Længe skrev hun uden navn, i det højeste under mærket

»S. B.» Det var tildels en bladfejde mod Molbech, der omsider tvang hende til at bryde den navnløshed, hun håldt så strængt over, — dels måske også ønsket om ikke at forveksles med en anden, der skrev under samme mærke. Altid nærde hun en kvindelig blu for at træde op i den store, den ydre verden; kun i slægtens snævrere kreds følte hun sig rigtig hjemme, og mangfaldige er de yndige smådigte, som hun næsten bortødslede ved enhver glædelig eller sørgelig lejlighed. Hun hang også med en sjælden trofast og opofrende kærlighed ved sin talrige slægt, og blandt denne først og fremst ved sine forældre, som begge nåde en høj alder, faderen over 85 og moderen henved 77 år.

Det var derfor måske den skønneste dag i hendes liv, da hun kunde glæde sig med de to raske gamle på deres guldbryllopsdag, der i en meget talrig kreds af frænder og venner håldtes på Fredriksgård d. 25 maj 1846. Vidne om hendes i sandhed barnlige glæde bærer den livfulde beskrivelse af højtiden, som hun har efterladt. At afskrive den her vilde rummet dog næppe tillade; jeg skal derfor indskrænke mig til at meddele ikkun nogle brudstykker af de vers, hun tidlig på dagen overrakte guldbrudeparret, hendes »Godmorgen, Fader og Moder kiære!», hvori hun også tolker sine søskendes følelser, samt »den lykkeligste og taknemmeligste Stemning i alle Hierter.» Det heder da:

»Vi komme med dem, som høre os til,
Og Eders de Alle være vil;
Og mine Børn, det er mine Digte,
De skal paa denne Dag ikke svingte.

— — — — —

»I Kiærligheds Favn vor Barndom svandt;
I vor Moders Arme en Vugge vi fandt,
Og ingen anden os dyssed i Slummer —
Som dengang endnu hendes Hierte os rummer —
Den strengste Tugt, som vi nogentid fik,
Den var i vor Faders alvorlige Blik;
Imedens vi lærte, at Kiærlighed kun
Med Gudsfrygt forenet i Sorgens Stund
Kan trøste Hjærtet og styrke Modet;
At Arbeide kun giver Sundhed i Blodet» o. s. v.

I det foregående har jeg flere gange haft lejlighed til at omtale Sille Beyers store lethed ved at skrive vers, hen-

des flydende, velklingende ordlag og hendes sjældne herredømme over språget, der så blødt og villigt föjede sig efter hendes tanker og böjede sig efter hendes bud, at selve stavelserne næsten syntes at komme, når hun vinkede, selve bogstaverne at stille sig i række netop, som hun ønskede det. For att godtgöre ovenstående skal jeg hidsætte et helt lille konstaværk, som ved et eneste bogstav, der slynger sig genmen hele digtet, minder om de gamle islandske kvad; og dog falder det hele så let og naturligt: indhåldet synes aldeles ikke at have lidt noget ved at trykkes ind i den konstige form. Det er et lille digt, som hun gav sin ældste brodersön på konfirmationsdagen (den 3 april 1853), og hvori logstavrimet er så fyldigt, at hvært eneste ord begynder med *F* ligesom navnet; det hentyder til, at ejerinderne af Fredriksgård havde overvundet adskillige hindringer og rejst 10 mil ud på landet til nævnte högtid. Det lyder sålunde:

Fastrene fem
 Fra Frederiksgaard,
 Frygtløs for Frostens
 Foer freidigen frem.
 — Fiernt, forudfattet
 Frydefuldt Forsæt
 Frit fører fremad
 Fornøielig Færd. —
 Friske, fortryllende
 Foraarsluft
 Forventningen fylder,
 Forhaabningen frister —
 Fromhedens festlige
 Forbundsdag
 For Frænden Frederik
 Forestaaer!
 Fred, Foraar, Fromhed,
 Frænders festlige
 Fro Forening
 Forkynde Frederik
 Fremtids Fryd!

Og, da man så fandt det på engang smukt og konstigt, kaldte hun det »kun en lille spøg», »en ren ubetydelighed» og slog det hele hen.

(Forts.)

III. OM NORGES QVINNOR OCH DET ARBETE, SOM PÅGÅR FÖR DERAS HÖJANDE I SOCIALT OCH INTELLEKTUELT HÄNSEENDE *).

Sedan vi i ett föregående häfte med det material, som stått oss till buds, gjort ett utkast till den ena af våra bilder, öfvergå vi till den andra, i det vi först kasta en flygtigt münstrande blick på de mellanliggande länkarne.

Det är icke nog med att »*Gaardmansdötrene hentes frem fra Landets forskjellige Afkroge for at omdannes till fortreffelige Husmödre-emner paa Abildsø*». Andra utskickas ända till Danmark för att systematiskt inöfvas i mejerikonsten. Redan för länge sedan har man insett nödvändigheten att äfven öppna nya vägar till arbetsförtjenst för medelklassens döttrar i städerna, och den vidtutgrenade verksamhet, som i detta syfte utvecklats af *Foreningen for Fremme af Kvindelig Haandværksdrift*, är för våra läsare redan bekant. Vi tillägga således blott här att föreningen, enligt sista årsberättelsen, stadigt synes gå framåt mot sitt vackra mål, samt att åtskilliga nya näringsgrenar och handverk under den sista tiden genom dess försorg öppnats för den norska arbeterskan.

Men arbetet för en högre utveckling af kvinnans verksamhet stannar icke vid dessa mera materiella förvärfsgrenar. »*Man søger ogsaa at gjøre Kvinden dygtig til den Gjerning der fræmfor alt kræver mange Arbeidere og hvori hun af Naturen synes bestemt til at skulle have sin fulde Del — Lærergjæringen*». Vigtigheten och nödvändigheten af att anskaffa för sitt kall bildade lärarinnor har i Norge på den sista tiden framhållits, såsom det allra första villkoret för ett förbättradt folkskolväsende. »*Seminarier til Uddannelse af Lærere for Almueskolerne*», ropar man från ett håll; »*de stakkels Almueskolelærere trænge til Kvindelig Assistens*». Kraftigast har ropet utgått från den ofvannämnda föreningen, hvilken, jemte skolans fördel, äfven påyrkat vigten af att kvinnans rika gåfvor i denna riktning blifva tagna i anspråk och hon sjelf derigenom lär att uppskatta sitt eget värde såsom en nyttig, en närande och ej blott tärande medlem af staten. Men icke nog härmed! Äfven på samhällets höjder erfar man den brist, som så länge gjort sig gällande inom de nedra samfundslag-

Forts. och slut från 9:de årgång. sid. 288.

ren: bristen på god qvinlig ledning för barnen och den upp-
växande ungdomen — bristen på hvad vår Rudbeck så vackert
kallat »*Läremödrar*»; och nu ropar man:

»Seminarier til Uddannelse af Lærerinder for de høiere Pigein-
stituter» — »vore Smaapiger overlæsses med Arbeide, fordi Lærerin-
derne ikke have tilstrækkelig pædagogisk Skjønsomhed»; och med
förtrytelse tillägger man: »det er dog lidt for galt, at der i det
hele Land ikke findes en eneste Anstalt till Uddannelse af Lære-
rinder!»

Imellertid upplyser vår förf. i »*Morgenbladet*», att det re-
dan i Kristiania finnes en privatskola, som till en del har
till ändamål att afhjelpa denna brist, och af hvilken han
derför vill gifva allmänheten en kort framställning, beledsa-
gad af några få anmärkningar och förslag, grundade på en
flerårig iakttagelse af skolans verksamhet.

Skolan bär namn af *Nissens høiere Skole for voksne Piger*,
och är stiftad af föreståndaren för den förnämsta flickpensio-
nen i Kristiania. Den upprättades 1861, enligt en utförligt
motiverad plan, i hvilken bristerna i den qvinliga uppfostran
klart framhållas och isynnerhet olägenheten af det förtidiga
afslutandet af flickans skolundervisning påpekas.

»Vi have derfor troet,» säger stiftaren, »at Oprettelsen af en høiere
Skole for unge Damer, hvis ydre Forhold tillade dem, og hvis Lyst
og Anlæg bevæge dem til at søge en videre gaaende Uddannelse
end den, som den almindelige Pigeskole kan meddele, vilde være
en Foranstaltning, som stemmer med vort kvindelige Undervisnings-
væsens nuværende Udvikling og imødekommer Fleres Ønsker.»

Antagande att undervisningen i en sådan skola äfven
skulle vara ändamålsenlig för unga fruntimmer, som vilja
egna sig åt lärarinnekallet, hade stiftaren för afsigt att med
anstalten förena en särskild pedagogisk kurs, tillgänglig för
hvar och en, som genomgått skolan och der aflagt utgångs-
examen.

Af brist på lärjungar (!) har dock denna kurs ännu ej
kommit till stånd, hvilket enligt artikelförf:n är så mycket
mer att beklaga, som det just är pedagogisk insigt och öf-
ning, som i första rummet fattas den norska lärarinnan.

»Kun de færreste,» säger han, »der i vort Land begynde at give
Undervisning, have, tro vi, nogen klar Formening om den store Forskjel,
der er mellem selv at have endel Kundskaber inde, og at kunne
meddele disse Kundskaber til Andre, hvorfor de ogsaa vise en større
eller mindre Famlen i den Maade, hvorpaa de gaa frem ved Under-
visningen.»

Skolans kurser äro endast ettåriga. Undervisningsämnen, alla såsom vi förmoda valfria, ses af följande schema:

Modersmaalet	2	ugentlige Timer;
Historie og Geografi	2	» »
Fysik og Regning	3	» »
Chemi	2	» »
Tysk	2	» »
Fransk	4	» »
Engelsk	4	» »

Tillsammen 19 ugentlige Timer.

Härtill kommer vissa år någon extra undervisning i franska, samt i kyrkohistoria. Den ordinarie undervisningstiden är tre timmar dagligen kl. 4—7 e. m.

Således egnas 12 timmar i veckan eller $\frac{2}{3}$ af hela undervisningstiden åt språkstudium.

Undervisningen i modersmålet skall, enligt skolplanen, förnämligast afse att bibringa kännedom om litteraturen samt lätthet att skriftligen uttrycka sig.

Undervisningen i fremmande språk omfattar dels läsning af utmärkta författare jemte en litteraturhistorisk öfversigt*), dels skriftlig och muntlig öfversättning från modersmålet. Vid dessa lektioner begagnas alltid det fremmande språket såsom »Meddelelsemiddel».

Med afseende på de öfriga 5 läroämnena yttras i planen:

»I de för Fysik og Regning bestemte Timer vil ogsaa blive medtaget en Del mathematisk Satser, som ansees at være af særegen Vigtighed dels for den øvrige Undervisning, dels for Kvindens praktiske Sysler.

Undervisningen i Chemi er beregnet paa saavel ialmindelighed at udvide Kunskaben om Naturens Kræfter og Elementer, som mere specielt at bibringe Eleverne en Indsigt, der vil blive baade et Hjælpemiddel og en Anspørelse til en mere tænksom, altsaa kyndigere og for Vedkommende selv mere tilfredsstillende Udførelse af vigtige kvindelige Husgjerninger.

I de to Historie og Geografi tildelte Timer ville enkelte, mere betydningsfulde Partier af Historien blive foredragne i en fyldigere Fremstilling, medens det af Geografien især er den fysiske Geografi, som vil blive gjort til Gjenstand for Undervisningen.»

Enligt de i planen här antydda grundsatserna började sko-

*) Vi kunna ej underlåta att till denna undervisning på det kraftigaste rekommendera N. J. Staaffs förträffliga urval ur franska litteraturen (*Cours de littérature française*), ett arbete som i sjelfva Frankrike rönt det gynnsammaste emottagande (endast titeln och företal äro svenska) och af de förnämsta kritici lofordats såsom ett verk, *qui peut rivaliser avec les meilleurs recueils français*.

lan sin verksamhet, under ledning af de yppersta pedagogiska krafter, öfver hvilka den norska hufvudstaden hade att förfoga. Man skulle väl då ha trott att dess framgång borde vara försäkrad; så synes dock icke hafva varit fallet. Klago-måll förspordes, ogillande anmärkningar uttalades med och utan fog, och antalet lärjungar motsvarade snart icke de förväntningar man gjort sig.

Den första och väsendtligaste anmärkningen gällde lärjungarnes öfveransträngning, och författaren i Morgenbladet anser den icke obefogad.

Vid en hastig genomläsning af planen, borde man väl icke befara något sådant. Undervisningsstoffet är temligen heterogent, det är sannt, men då lärotiden icke upptager mer än 19 timmar i veckan och det uttryckligen säges, att undervisningen är byggd på förutsättningen af vanliga goda skolkunskaper hos lärjungarna, har man skäl att antaga det personer med vanlig fattningsgåfva utan svårighet skulle kunna följa undervisningen till och med i alla ämnen. Erfarenheten visar imellertid motsatsen. Orsaken anses ligga dels hos lärjungarna sjelfva i en allt för långt drifven ifver, som kanske stundom ej är alldeles fri för äregirighet, dels i den omständigheten att undervisningen meddelas genom *fria föredrag, utan allt stöd af lärobok*. Den stora fördelen af det levande muntliga föredraget, helst för lärjungar af framskriden ålder, kan visserligen ej förnekas, men läroboken förblifver icke desto mindre outhärlig, så väl för undervisningens grundlighet, som för att undvika det ansträngande arbetet att ord för ord nedskrifva det pågående föredraget, hvilket sålunda får karakteren af ett slags tvångsdicté, hvarefter det icke destomindre fordras många timmars hemarbete att renskrifva och till ett helt sammanfatta de fragmentariska anteckningarna.

Föräldrarnes fruktan för öfveransträngning är således orsaken till att skolan efter en flerårig verksamhet ej är mera anlitad.

I en tid, då man från alla håll knotar öfver bristen på goda läroanstalter för flickor, borde väl eljest en skola, som står under ledning af erkänt skickliga pedagoger och förfogar öfver landets bästa lärarekrafter, vara fullt upptagen. Afgiften, 50 Spd. (200 rdr svenskt) för hela kursen, anses äfven i Norge mycket låg, jemförd med kostnaden för enskild

undervisning. Tager man dertill i beräkning det stora antal unga damer, som dels med dyrbara privatlektioner, dels under ännu dyrbarare vistelse vid utlandets läroanstalter, avslutar sina studier, så kan man gerna antaga att Nissens skola borde kunna påräkna ett dubbelt antal lärjungar.

Och hvilka stora företräden, säger författaren med skäl, har icke undervisningen i en sådan anstalt, »hvor Samarbeidet gjør alt lettere og behageligere, hvor det daglige Samvære med Mennesker af fælles Interesse virker styrkende og opmuntrende, og hvor et friskt og varmt Kameradskab udbreder Liv og Lyst over det Hele, og gjør det til en Dannelsesanstalt, der virker lige forædlende paa Forstand og Hjerte.»

Genom minskning af det skriftliga arbetet skulle, enligt vår författares åsigt, ej blott öfveransträngningen kunna undvikas, men derjemte tid vinnas för ännu ett läroämne, nemligen religion, hvilket han anser af stor vigt äfven i en skola för *Voæne*, helst i en tid som vår, då qvinnan så gerna drages in med i de religiösa rörelserna och »*da Sektervæsen og en sygelig Følelseskristendom griber mere og mere om sig, og den rene Bekjendelse saa ofte forvanskes.*»

Hvad undervisningen i kemi beträffar, så röstar författaren för dess bibehållande i motsats till andra, hvilka önskat att man utbytte det mot botanik. Han har hört en praktisk vetenskapsman säga: »*Chemi vil det snart være en Nødvendighed for enhver, baade Mand og Kvinde at kjende noget til.*» Och han ser dagligen bekräftelse på detta påstående. Dock påpekar han vigten af att ämnet framställes så praktiskt som möjligt.

Mot ferietiden anmärkes att den är för lång och bestyrrelsen tillrådes att afkorta den från 3 till 2 månader, hvarigenom den brådstörtade läsningen under examenstiden kunde undvikas, samt åtminstone en hvilodag lemnas emellan hvarje examensdag.

Slutligen erinrar förf:n, att man af nästa Storthing med temlig visshet kan hoppas anslag till ett *Seminarium för folkskolelärarinnor*, samt ett för bildande af högre lärarinnor, och uttrycker för sin del den önskan, att, i så fall, den redan på så god grund byggda Nissenska skolan må öfvertagas af staten och, utvidgad till två-årig kurs, blifva det nya högre Seminariet. Under sådana förhållanden har förf:n såsom nya

läroämnen tänkt sig *Pedagogik, Religion, Teckning, Botanik, samt Musik* *).

Så långt författaren i Morgenbladet. Det är ej vår afsigt att ingå i en närmare granskning hvarken af den Nissenska läroanstalten eller de mot densamma uppställda anmärkningar. Vi tillåta oss blott att i förbigående beröra några omständigheter, som synas oss förtjenta af deras uppmärksamhet, hvilka på närmare håll och med större erfarenhet än vi kunna bedöma saken.

Så t. ex. ville vi hemställa huruvida skolan ej tilldelat de fremmande språken alltför stort utrymme i jämförelse med andra ämnen, och sålunda skattat åt den gamla fördomen, att qvinnan i grunden ej behöfde någon annan bildning än den språkliga. Man finner nemligen hela tio timmar anslagna till fremmande språk, medan alla öfriga ämnen, *modersmålet inberäknadt (!)*, endast erhållit nio.

Med afseende på öfveranstängningen kunde man fråga huruvida ej största faran ligger i missförhållandet mellan läroämnenas antal och den korta tid, som är anslagen till deras inhemtande, samt om ej skolan skulle vinna på att utsträcka kursen till två eller till och med tre år, då äfven ett och annat nytt läroämne kunde tilläggas **).

Slutligen ville vi reservera oss mot författarens förslag att den Nissenska skolan skulle uppgå i ett seminarium, en specialskola, bunden vid ett enda mål, i stället att utvecklas till en fri läroanstalt för bibringande af ett allt rikare mått af allmänt menskelig bildning — en qvinlig högskola, der Norges döttrar skulle kunna fullända sin uppfostran, utan att be-

*) Rörande det sista ämnet yttras följande tänkvärda anmärkning:

»Mod Musiken kunde kanske flere indvende, at den ikke kommer Seminariet ved, og at Undervisningen deri maa søges udenfor Seminariet. Men detta anse vi som en feilagtig Opfatning: Seminariet vil, om det skal svare til sin Bestemmelse, trænge til at disponere over al den Tid, Eleverne med tilbørligt Hensyn til Sundheden kunde afse til Arbeide, og Øvelsestimerne for Musiken, som vel de feste fremdeles maatte dyrke, maatte da tages fra de til Hvile bestemte Timer. Optages derimod Musiken som fast men selvfølgelig *trangfri* Undervisningsgjenstand, vilde man være nødt til at indrømme en passende Tid til Øvelse og Undervisning deri, og Elevernes Uddannelse vilde ogsaa i den Retning komme til at staa i passende Samklang med det Øvrige.

**) »Jag skulle vilja vända upp och ned på det Nissenska schemat, yttrade en svensk skolvän efter läsningen af uppsatsen i Mor-

höfva fara öfver land och haf till schweizarnes »Écoles supérieures».

Förutsatt att den är ett frö, mäktigt af utveckling i denna riktning, synes oss den *Nissenska skolan* jemte *Foreningen för kvinnelig Haandværksdrift*, *Kommittéen i Bergen*, samt *Landbruksskolan på Abildsø* vara de betydelsefullaste momenten i det pågående arbetet till den norska qvinnans förmån.

Snart hoppas vi, genom utlofvade meddelanden af våra välvilliga ombud, kunna lemna närmare och tillförlitligare uppgifter om den allmänna arten och riktningen af detta arbete. Här hafva vi blott med ett flyktigt utkast velat göra oss en bild af den norska qvinnan och de förhållanden, af hvilka hennes närmaste framtid bero.

Å ena sidan se vi således den flinka, händiga och »bega-vede» unga Bondegjenten och den rörelse som pågår, för att rädda henne undan farorna af tidens ytliga och flärdfulla riktning, lyfta henne genom en sann folkelig bildning till jemnhöjd med mannens andeliga ståndpunkt, förädla och förstärka hennes inflytande på honom och gifva henne en rätt insigt i sitt moderliga och husmoderliga kall. Å andra sidan, den bildade unga qvinnan, i det ögonblick då hon från tröskeln af den nyss lemnade barndomsskolan spanar efter utvägar att öka sitt kunskapsförråd och omedvetet söker ett mål, ett tillämpningsfält för det vetande, hon brinner af längtan att inhemta. Och i bredd med denna finare, men i samma mån också ömtåligare företeelse, se vi det begynnande arbetet att

genbladet och gjorde så ett hastigt utkast, som det torde roa våra läsare att se.

<i>Nu gällande schema:</i>		<i>Ändringsförslag:</i>	
Modersmålet	2 timmar.	Modersmålet och skandinavisk litteratur	4 timmar.
Hist. och Geografi	2 »	Hist. och Geografi	3 »
Fysik och Räkning	3 »	Mathematik och Räkning	3 »
Kemi	2 »	Kemi	2 »
Tyska	2 »	Fysik	2 »
Franska	4 »	Tyska	1 »
Engelska	4 »	Franska	2 »
	Summa 19 timmar.	Engelska	2 »
			Summa 19 timmar.

Botanik och Entomologi under ferierna på exkursioner.

taga vård om densamma, tillfredsställa det unga forskningsbegäret och öppna nya utvägar för den qvinliga andens verksamhet.

Storheten och skönheten af båda dessa uppgifter ligga klart i dagen för hvar och en, och redan det att hafva förelagt sig sjelf ett sådant mål och tagit det första steget till dess uppnående vittnar om den höga sedliga ståndpunkt, den norska nationen innehar, samt huru hon allt klarare uppfattar de fordringar, den nya tiden ställer på ett i sann mening civiliseradt folk.

Esselde.

IV. KVINDENS MAGT.

Man tvister ofte om, hvorved en Kvinde
Har denne Magt til Mandens Sind at böje,
En tror, hun har en Engel i sit Øje,
En Anden, at hun er en Halvgudinde;

En siger, det er Barmens Lilliehøje,
En Anden, det er Lokkerne, som vinde
Sig let om Hals og Skulder, der kan binde
Hans Villie som ved Trolddom — uden Møje.

Mon jeg ej ved det bedst, hvoraf det kommer:
Hun deler mer end halvt vor Lyst og Smerte
Og strör for os på Vejen friske Blommer,

Det er, fordi hun Kjærlighed os lærte
I Livets Vår og i vor Manddoms Sommer,
Kort sagt, det er fordi hun har et Hjerte.

Mads Hansen.

V. SKOGSHYDDAN.

Lilla, vackra menskobo,
Der i skogens djupa ro,
O hur huldt du tycks mig vinka,
Dina klara fönster blinka;

Lofvar du mig frid och ro,
Vackra lilla menskobo?

Vore du mitt eget hem,
Bodde här, jag vet väl hvem,
Blickade två ögon klara
Här emot mig — ljufva fara!
Bodde här, jag vet väl hvem,
Vore du min tankes hem!

Vägen hit var tung och lång,
Linden susar nu sin sång,
Bäcken utför berget hoppar —
Äppelträd med röda knoppar,
Helsande du bugar dig,
Vill du bära frukt till mig?

Snabba lilla segelbåt,
Säg, hvem för du väl hitåt?
Döljer sig der bakom rågen
Ibland renens blommor någon?
Nej, o nej! jag ensam är —
Dröm och hvila blott begär.

Ännu i den vida verld
Fann jag ej min egen härd.
Sjunkna villa! fröjd du flydda!
Bygg af aftonguld min hydda!
Se! den står ur molnen opp,
Som en hägring, som ett höpp!

Skogens lilla vackra bo,
Tack för hvila, dröm och ro!
Nu jag måste framåt vandra,
Se vi aldrig mer hvarandra,
Minns jag dock en ljuffig stund
Här i suset af din lund.

Tankar, som hos dig jag haft
Nu förfriska mod och kraft;
Från sitt bo hvar fink, hvar siska

Tyckes genom löfven hviska:
 Mörka fremling, fred och ro
 Finnas blott i eget bo.

T. K.

VI. ET FOLKELIVSBILLEDE FRA HAVKANTEN.

Mellem Bergen og Throndhjem ligger den nøgne, klippefulde Kyststrækning, som kaldes Søndmøre. Den er omsuset af det vilde Hav imod Vest, og støtter sig i Øst til Langfjeldenes brede Ryg.

Det er et stærkt, eiendommeligt Folkefærd, som bebor disse Egne, i sin Helhed medgjørlig og fredsommelig, men enkeltvis og under særegne Omstændigheder endnu røbende sit Slægtskab til de gamle Vikinger.

Og hvadenten de, som Fjordfolket, have sine Gaarde inde paa Bunden af de dybe Fjorde, eller de, som Øfolket, holde til ude imod det aabne Hav, deres Hovedbedrift er dog Seilads og Fiskeri, og deres meste Vei til Livet gaar i Dödens Spor. Men Ungguten styrer desuagtet frejdigt ud paa det Stordyb, hvor Faderen og Bedstefaderen gravfæstedes under Stormens vilde Gravsange, og hvor han, ligesom gjennem en flygtig Skyhed, aner sin egen Grav beredt.

Paa en af Øerne ud imod Havet ligger en liden stensat Kirke, med et høit Spir og graa, veirslagne Vægge. En Kirkegaard slutter sig i ujevne Höider omkring den, men intet Træ har fæstet Rod i den indviede Grund. Det er en nøgen Fjeldknaus med et ringe Jordlag, og der var den Tid, da Folket, som hidførte et Lig til Gravfæstelse, ogsaa maatte medbringe den Muld, som skulde til for at skjule Kisten.

En Fjerdedels Mil ifra Kirken ligger, paa en anden Ø, den ensomme Præstegaard. Foran den er et smalt Sund, som kiler sig ind fra Havet mellem Øen og en ligeoverfor løbende Pynt *) der dog ikke hæver sig stort høiere end et Skjær over Vandfladen. I en større Vidde ligge tunge Fjeldmasser til begge Sider, og ret ud for Præstegaarden funkler Havdybet, bredt og vældigt i det aabne Fjeldgab.

Det var en sildig Kveldstund i Begyndelsen af Høsten. Nordvestvinden havde blæst stærkt i flere Dage, og uagtet

*) Udde.

den nu var stilnet af, gav den dog stundimellem et Brum, og et langtrukket Suk fulgte vemodsfuldt bagefter; saa var det stille paany.

Paa Præstegaarden sad Præsten i sin Stue, hvis Vinduer vendte ud imod Havet. Et Lys stod tændt foran ham, og en aabenslaaet Bog laa ved Siden, men han fulgte ikke Ordet, han lyttede... der var en sær Fristen til at lytte ud i denne Stilhed, der ligesom udhulede et Rum mellem to Vindstød.

Da hörtes det som en Baad pludselig törnede imod Bryggen. Præsten reiste sig og keg ud gjennem en Rude; men Mulmet*) lukkede over Alt, og hans Syn mödtes kun med det oplyste Rum, hvori han selv stod. Saa satte han sig ned igjen, og tog Bogen fat; thi liden Rimelighed var der for, at nogen var ude saa sent paa Kvelden efter en slig Dag.

Atter gik en Stund hen i Stilhed, da löd Fodskiftet af en enkelt Vandrер opover Veien til Huset, og lidt efter tren et Menneske drivende af Væde ind i Stuen til Præsten. Det var en sværbygget ung Mand med et haardt uvenligt Lag**). Han blev staaende nede ved Dören og böd sit: »Godkveld!»

»Godkveld!» gav Præsten tilbage, og dermed saa han lidt nöiere paa ham. »O, er det dig, Ananias! Hvad er det, som driver dig ud saa sent paa Kvelden?»

»Aaja... det var nu... det.» Og dermed taug han.

»Har du været alene Mand i Baaden i et sligt Veir?» spurgte Præsten igjen. — Han vidste af gammel Vane, hvor meget der maatte hales, för det, som egentlig skulde frem, slap Bunden.

»Nei... han Leif ifra Holmene var og med.»

»Jasaa. Hvor holder han til?»

»Han?» spurgte Gutten igjen. Men i detsamme taug han og lod et forunderlig tomt Blik vanke rundt med Væggene, ret ligesom han sögte sig en Konglevæv***) at hänge det i.

»Ja,» vedblev Præsten, »har du kanske ingen Greie****) paa ham?»

»Aajo, mi'sand er det laak Greie det,» sa' Gutten.

»Hvad?» udbröd Præsten forskrækket.

*) Dunklet.

**) Väsende.

***) Spindelväf.

****) Reda.

»Han blev der.»

»Blev han der?»

»Ja.»

Og saa lod han atter det tomme Blik løbe rundt i Stuen og opover Tag og Vægge.

»Det var en sørgelig Død,» sagde Præsten og sank lidt sammen i sin Bedrøvelse. »Han var en god Søn for sin gamle Far.»

»Ja, det var vel saa,» sagte Gutten og sukkede.

»Hvordan gik det til?» spurgte Præsten.

»Aajo, der var nu ingen, som drog ham, Valget var frit,» svarede Gutten lidet Gran sikrere. »Jeg havde mistet Tinen min, og saa satte jeg ind om Holmene for at faa mig lidt Mad. Da kom det over ham, at han vilde være med ud paa Sjøen... Saa var det nu ogsaa lige i Middagsdusen, og ingen kunde tænke, at det skulde bære slig afsted. Men saa kom vi ud for en Veirknude, og Baaden bar overende, der var ingen Raad med det.»

»Kom han da ikke op paa Hvælvet?» spurgte Præsten.

»Jo, det gjorde han. Vi sad der en Stund og kaved' isammen... men saa drog han udfor... det var nu vel laget slig for ham, kan jeg tænke... En kommer vel ikke videre end Vorherre vil...»

»Nei, det gjør ingen af os,» sagde Præsten. »Gud alene har Ret til at sætte Grændsen. Men dersom et selvraadigt og ubesindigt Menneske gjør et Sprang udover den, da faar ingen skyld paa Vorherre for det.»

»Nei, det var vel saa!» sa' Gutten, og det var ligesom Præstens Ord lettete hans Sind lidt.

»Og du kunde ikke række ham en Haand, du?» spurgte Præsten.

»Nei... det var nok ikke til at slippe Taget i slig Sjødrev som der var.»

»Stakkars Gut,» sukkede Præsten, og saa taug begge to en Stund.

»Ja... saa vilde jeg spørge om Præsten vilde gi' mig Hus Natten over her paa Gaarden?»

»Hus kan du faa,» svarede Præsten; »er det bare derfor du er kommen hid?»

»Nei... det var nok... noget lidet jeg vilde snakke

med Præsten om,» snövlede Gutten, og keg hen i en Krog hvor ingenting stod.

»Ja, du faar sige fra,» tilføiede Præsten lidt utaalmodig »Klokken er mange, og du i det mindste trænger til Ro, og til at slippe noget af al den Væde, du har i Klæderne.»

»Ja . . . det var nu det . . . det var ondt.»

»Hyad var ondt?» spurgte Præsten, og det lød næsten som et Hib for at faa ham drevet ud af Seigheden.

»Ja . . . han laa jo der og kavede i Havskjellet . . .»

»Det har du Ret i, det var visselig ondt,» sagde Præsten.

»En var ikke god for at se paa det . . . det var slige fæle Øine han satte paa En . . . det var mest ligesom han vilde drage En til Doms for Vorherre . . .»

»Naar du ikke kunde redde ham,» sagde Præsten, »da faar du være angerløs.»

»Det mener jeg og,» sagde Gutten og saa op i Taget. »Og saa er der nu det . . . En har jo ikke mer end et Liv?»

»Aha!» udbrød Præsten truffen, og vendte sig helt om mod ham. »Er det der du har Bylden? Nu skjønner jeg dig. Du tænkte nok, det var med Samvittigheden, som med en bred Ryg? Jeg ved jo du roser dig af, at du kan bære det, som ti Hænder knap kan rygge . . .»

Ananias krøb sammen og saa ned paa sine egne Ben.

»Men det er vist, du har bare et Liv,» vedblev Præsten, »og naar du skal sætte det i Vove for at frelse en Andens, da har du Lov til at betænke dig lidt. Desuden bærer det ud paa en Vei, hvor Fodfæstet er utrygt og let kan trædes saa dybt, at det gaar i Graven med en Gang . . .»

Ananias rettede lidt paa sig og keg hen til Præsten med det ene Øie. Han vidste ikke rigtig, hvor dette bar hen.

»Det er Altsammen ret vel betænkt. — Men det vil jeg sige dig, at kunde du give Kammeraten din Livet med en Haandrækning, selv om du satte dit eget i Vove, og du undlod at gjøre det, da spaar jeg dig, at han vil se paa dig i mangan enslig Stund med Øine, som du ikke liker.»

Gutten stønnede lidt, og strøg sig over Panden med Ærmet.

»Men det skal glæde mig for dig. — Maatte du bare se dig saa rød, at du ikke regnede Livet en Fille værd, naar du dermed kunde frelse din syndige Sjæl. Og sker det, da vil jeg sige dig, at Leif ifra Holmen er bleven til din bed-

ste Ven paa Jorden, og at han har gagnet dig mere ved sin Död, end ved tusinde Liv.»

Gutten törrede sig over Panden igjen.

»Nu faar du komma til Ro,» sagde Præsten, og vendte sig fra ham.

Ananias tog i Dörtaget, men slap det igjen og betænkte sig.

»Er det ellers noget du vil mig?» spurgte Præsten.

»Jeg vilde bare sige det... at jeg lovede tyve Daler til de Fattige, dersom Vorherre lod mig slippe vel ifra det,» sagde Gutten raskt.

»Holdt du dig ikke mere værd end tyve Daler?» udbrød Præsten; »det var nok første Gang i dit Liv, at du var saa spag i Fordringen, Ananias.»

Gutten löftede Ansigtet lidt op, og der flöi en ond Gnist ud af Øinene.

»Men lige godt!» föiede han til og gik lige hen imod Gutten, »Du skjønner dog vel, at Du ikke kjøber Vorherre et Aandepust af, om du saa böd ham Guld til hele Jordens Vægt? Du skjønner vel og, at siden du beholdt Livet, da var det fordi din Gud og Herre saa din Syndeangst og gav dig et nyt Tidsmaal at angre og finde Naade i? Nyt det vel! »Kom sikre Sjæl ihu, det hjælper ei *i morgen*, — du har for den ei — Borgen, — du eier blot et Nu.»

Gutten famlede igjen op over Loft og Vægge med sit tomme Syn.

»Imidlertid tager jeg mod Angerboden din alligevel. Der er Fattige og Trængende nok, den kan komme tilgode. Da Sol stod op, sad Leifs gamle Far med en stærk Sön; da Sol gik ned, sad han aflægs og barnlös, husk vel paa det! De tyve Daler kan du sende mig, saa skal jeg fordele dem efter Skjön.»

»Jeg skal saa gjøre,» sagde Gutten, böd Godnat og gik.

Næste Morgen, da Præsten forhørte sig efter Ananias, var der ingen som havde set noget til ham. Saa mente Folket, at Præsten havde vel drömt sligt; thi hvad havde Gutten at gjøre hos Præsten ud over Sengetid? Men siden, da det spurgtes, at Leif var druknet paa Baad sammen med Ananias, da tænkte de, at Præsten var nok sanddrömt paa den Maaden.

Saa gik en Maaned hen. Præsten hverken saa eller hørte noget til Ananias. Da sendte han ham et Bud, og han sendte ham to — men Gutten tog bare en Undren af det: »Han vidste

ikke han skyldte Præsten noget, han!» Siden forhørte Præsten sig hos Leifs Far, om Gutten maaske havde givet ham noget; nei. Leifs Far var Lægdslem *), og fik kun den Hjælp Loven befalede.

Imidlertid drog det udover Vinteren. Fisket hvilede for en Stund, og hver holdt sig til sit Hjem; saa gjorde Ananias og. Han havde desuden et godt Hold i Livet; han havde en stor Gaard for sig alene, han havde et egenraadigt, hovmodigt Sind, og sligt giver Overmagt baade i Hjemvirke og i Samlag. »Trængte han til nogen, han? Var der dem, som trængte til ham, godt og vel, han sad paa Torpen — did fik den komme, som vilde ham noget.»

Saalænge Jevndögnstormene havde hylet sine Klagesange hen over Havet og rystet Bjelkeværket paa hans Gaard, saa hver liden Brist og Revne gav sit Klynk med ind i Naturens Vaande — da kom det nok ofte for i en enslig Stund, at Ananias saa et bristende Øie løftet mod sig — en Pande mærket med Dödens Rædsel og to Hænder kavende for sig i det skummende Bölgedrag. — Men da Vinterdösen lidt for lidt faldt over Aanderne, og den lange Sovetid tog Hukommelsens Braad væk, da glemte Ananias og det Løfte, som Dödsskrækken havde afpresset ham; og lød der stundimellem en manende Røst i Sjelen, da hidsede den bare hans Vilie til Trods, og da kastede han Samvittigheden lige i Ansigtet, at om *han* vilde, at et sligt feigt Ord, som Nat og Mørke havde skremt ud af ham, skulde være glemt og magtesløst, saa skulde det være glemt, det var lige til! Havde Præsten noget at sige, godt! Den enes Ord kunde række ligesaa langt som den andens, hans Nei var lige saa godt som Præstens Ja...» Og dermed gik Tiden hen, til Julen var forbi.

Nytaarsdag randt iskold og klar op over Egnen. Fra de spredte og fjerntliggende Gaarde styrede pakfulde Baade hid med Kirkefolket i den tidlige Morgenstund. Blandt dem var ogsaa Ananias fra Torpen. »Han havde nu Lyst til at se, hvordan Præsten tog sig i det Mødet, han!»

Oppe paa de snelagte Höider omkring Kirken samlede Menigheden sig lidt for lidt i smaa lunende Klynger. En

*) Fattighjon.

littede lidet Gran paa et Ben — en Anden stampede Sneen af en Fod — en Tredie pustede lidt Varme ind i Hænderne, og tættere kurede de sig sammen for hver Stund som gik, ret som en Flok forfrosne Kraaker inunder et Sneffjeld; thi Øfolkets Klædning skifter her imellem Sort og Graat, hvadenten det er Mand eller Kvinde.

Der var meget Folk forsamlet, og der var stor Stilhed ligevel; men det var den, som bæres op af Forventningen, og derfor var der Liv i Tausheden. Et Stykke borte for den stod Kirken med vidtaabnede Døre, derinde ventede Høitiden; ja Gud selv tyktes dem at staa derinde og vente paa dem — didhen vendtes da Syn og Tanke hos nogle. Andre stod paa de yderste Höider og saa ud over Söen efter et Par Baade, som havde forsinket sig, og nu skar hen over den gyngende Havslætte med en Maages Fart. Men de fleste holdt dog et vaagent Øie med det Hus, hvor Landhandleren boede, og hvorfra Præsten hvert Øieblik kunde ventes at træde ud forsamlet med Menigheden, at træde ind i Kirken.

Da kom endelig Klokkeren frem paa Dørshellen og trykkende Hatten vel ned over Ørene, skyndte han sig op over Hougen og forsvandt i Kirken. Det var Præstens Forbud.

Stunden efter löstes den lille Klokke oppe i Spiret. Ak den var saa gammel og saa aflægs! Tiden havde slidt den; det forstod den ikke; thi Tanken var lige ung. Først stönnede den lidt, trangbrystet og hæs, saa gav den endelig Lyd; men da satte den i, med en Röst saa gnældrende og skarp, som om den rev sig lös fra Arrighedens Overmaal... Og den gav ingen Frist, den vilde ingen Udsættelse — Stakkars gamle Klokke!

Den skulde jo ringe fra Fjeldet ud:

At nu var der Stevne med Naadens Gud.

Den mente saavist, den lokked og bad,

Og löftede Tungen til Høitidskvad.

Saa vilde den synge med liffig Röst

Hver Sjæl til Hvile i Haab og Tröst.

Den vilde dem sige det Gang for Gang,

At Sorg blev Taarer og Frygt blev Sang.

Den vilde og skrømme det stride Sind
Med böiede Knæ under Korset ind.

Men love den vilde saavist, saavist!
At skyndte de hid i den korte Frist,

Den skulde dem ringe baade ind og ud,
Fra Naadebordet og op til Gud.

Og ingen det vidste — og ingen det tror,
Her i de vilde Stormfugles Chor,

Her hvor den durende Fos gaar ned
Og Fjeldet brager af stærke Skred,

At Malmets Tunge er syg og lam
At Klokken ringer sig selv til Skam.

Det drog langt ud over den korte Dag, för Kirketjensten var slut; og mens Daabsakten forrettedes paa en Del Spædbörn, trak Störsteparten af Menigheden sig lidt for lidt ud af Kirken, og flokkede sig sammen i pratende Klynger; thi nu var Ordet löst; Vorherre havde faaet sit, nu fik Verden tage sit igjen. Men fremmest i dristigt Ord og Lag var dog Ananias fra Torpen. Paa en Houg lidt borte fra Kirken stod han med en blandet Flok af Mænd og Kvinder omkring sig. Og da han stod paa et Sted, der var lidet Gran höiere end det, hvorpaa de andre stod, syntes det næsten, som om han havde en Sag at angribe eller forsvare ligeoverfor dem; thi han förte Ordet, og de hörte til — men det var ikke saa. Ananias havde ikke andet at forkynde fra sit ophöiede Sted end sin egen Ros. Og da han maalte sig selv Skjeppen saa fuld, at den dryssede over paa alle Kanter, var det rimeligt, at ingen föiede noget til; men at tvertimod alle tog lidt ifra.

»Han kunde saapas hvad han vilde... Han havde ikke det Lag, at han smög bagom Væggen, der en fik möde frem i aaben Dör... Han kjendte Stor-Karerne, han! Han skjönede ikke bedre, end at det var Bonden, som drog frem det, der kom til Maals... Nei, paa Sjöen, der fik En prøve dem! ... Sætte en af dem op paa Kjölen, og lade se, hvordan de red den Hesten! For det var just ingen Benvei, hvor Ström-

baaringerne satte paa, og En holdt sig nu ikke fast med noget Smaatag heller...» Og for hvert Udbrud lo Ananias og saa hen til en Side, hvor en ung lyslet Gjente stod stiv og struttende af Hovmod mellem en Flok andre Gjenter. Dette var Ragnhild Jonsdatter, Jon Næsheims eneste Barn. At hun var det rigeste Gifte i vid Kreds, det vidste hun selv, og det vidste Faderen; men det vidste Ananias ogsaa, og da han aldrig havde havt noget andet Livsmaal end Forføngeligheden, var det rimeligt at han gik samme Vei i Ægteskabet.

Saa stod han nu der og søgte at skryde sig ind i Gjentens Hug, og det lykkedes ham fuldtud. Ragnhild likte Gutten bedre og bedre. Der var ikke en saa hovmodig, som han, og rig var han tillige, der behøvedes da ikke andet! Og jo mere Gutten saa hen til hende, desmere saa hun væk fra ham; men den Ting skjønnede Gutten vel, og Jon Næsheim skjønnede det med, derfor nikkede han hen til Ananias, hvergang Datteren vendte Ansigtet mod en anden Kant, og for hver Gang slængte Ananias Ordet endnu mere skrydende og uvorent omkring sig.

Men som han nu stod der og maalte hvert Menneske liden med sit eget Maal, var Præsten traadt ud af Kirken, og kom gaaende jevnt henover imod ham. Ananias lod som ingenting.

»Godt Aar!» bød Præsten, og hilsede til Gutten, saavel som til de Omstaaende.

»Godt Aar!» bød Gutten igjen og var lidt flad.

»Naa, Ananias,» vendte Præsten sig mod ham, »du har nok glemt, at jeg har en Fordring til dig fra Vorherre?»

»Saa?...» Han vidste ikke noget om det, han.

»Ja saa,» sagde Præsten. »Du ved ikke det? Du har da glemt, at du lovede tyve Daler til de Fattige, hin Kveld for tre Maaneder siden, da Kammeraten din gik til Bunds og du sad fast paa Hvælvet?»

»Aa! Var det det?»

»Ja. Det er i dag Nytaarsdag,» blev Præsten stilfærdigt ved. »Du husker vel, hvad der nys blev sagt i Prækenen: at det er Opgjørets Dag for hele Aaret... Jag vil raade dig til ikke at have noget udestaaende med dem, som lide Sult og Nød.»

»Jeg skal nok betale de tyve Dalerne. Jeg har ikke

tænkt andet,» svarede Ananias og pustede Ordene ud fra sig, som Røgen fra en Tobakspibe.

»Ja ja,» sagde Præsten uanfægtet, »godt vilde det være, om du skyndte dig lidt. Nu er det tre Maaneder siden, og du ved, at gammel Gjæld taber i Hævd... Men jeg skal sørge for, at det ikke gaar dig af Minde.»

Og dermed hilsende han til Folket og gik.

»Ha ha ha!» lo Ananias saa det klang høit over Smaapratet af de Omstaaende. »Han skal faa de fille Dalerne! ... Han kan faa hundrede, om det gjælder, jeg er lige hændt!»

Og derefter vendte han sig og nikkede hen til Ragnhild og saa nikkede han til Jon; men da Gamlingen saa, at Datteren ikke nikkede igjen, nikkede han heller ikke, og da Ananias trængte paa for at slaa Følge med hjemover, vendte hun ham koldt Ryggen og gik ned over Veien med Jon Næsheim bagefter sig. Han havde, siden Ragnhild blev voksen, ikke havt andet Veimærke end hendes Hæl, og han fulgte den troligt.

Efter dem fulgte en Flok Gjenter, som fnisede og puffedede hinanden med Albuerne. Og siden kom en fjortenaars Gut springende forbi. »Der dat du, Ananias, og det var leidt!» lo han, idet han satte afsted fra Houg til Houg nedover. Men havde det Blik Ananias kastede efter ham, været en Sten, havde Gutten nok sluppet Latteren for den Dag.

En Stund efter skjød Præstebaaden fra Land, og lidt for lidt fulgte de andre Baade; tilslut stod Ananias alene tilbage paa Kirke-Hougen.

Der var en ussel Feighed i hans Sind. Det var første Gang han havde staaet med en slig Afmagt over sig paa fast Grund. Det Onde kogte inde i ham... hvor var det, han kunde harme sig ud over? og Vreden steg. Havde der været en Hund eller en Kat han kunde ha' sparket til, saa der var fulgt et Hyl bagefter, det havde været en Lette! Nu stod han der og stampede paa en lydløs Snehoug og hørte ikke andet end sit eget hæse Aandedrag... Jo, der hörtes Aareslag. Det var Præstebaaden! Og han sprang hen paa den yderste Odde imod Søen til.

»Sidder Du der, Sidkofte!» for det ud af hans rasende Sinne, og han truede ud imod Baaden. »Jeg skal betale, jeg ... men agt Dig! Hver Stund kræver Bod! Glem bare Saaen *)

*) En smula.

af diin Gjæld til Vorherre, jeg skal kræve den ud jeg... Kunde jeg bare faa gi' dig... Kunde jeg bare!»

Men pludslig brast Vreden i Overmaalet, og han fik ikke et Ord frem. Det blev bare til et Slags Graadhyl, idet han tog den ene Nævefuld Sne efter den anden og kastede ud efter Baaden. Men Baaden skjød som en Pil hen over den sortblaa Sjö, og Stunden efter var den ude af Syne. Det stille Vinterlandskab stod i store tause Billeder omkring ham og lod Vredens vilde Mod være alene med sig selv. Da sank det efterhaanden. Men det sank ikke i Havet med den sidste Snebold han kastede ud fra Fjeldet, det sank ned i hans eget Sind, og der satte det sig fast til et lidet, sort Punkt, som kaldes Nag — det blev Landkjendingen, han styrede efter en Tid fremover.

Da nu en Stund var gaaet hen paa denne Maade, begyndte Ananias at forstaa, at det var bedre at sidde for Bordenden paa Torpen end at staa her og rase mod sig selv, og da tog han sig raskt sammen og skyndte nedover til Baaden. Men just som han tren ud i den, kom en liden forskremt Gjente springende frem fra et Baadnöst og bad saa ynkelig, som om hun bad for Livet, at hun dog maatte faa Lov til at være med paa Baaden et Stykke ind over, hun skulde besøge Farbroren sin... Hun havde nok bedt andre om at faa være med, men hver havde nok med sig selv. Saa havde de sagt, at hun fik vente til Ananias drog afsted, han havde Plads nok, han... Men det var kanske leidet at be om sligt?... Og saa sukkede hun og krøb lidt sammen.

Gutten brummede et Svar, som hun ikke forstod; men han viste hen til Bagskotten af Baaden, og det forstod hun. Det varede heller ikke længe, för han sad, hvor han vilde, og derefter blev Baaden stödt fra Land. Hun gav ikke et Kny fra sig, og han lod som hun ikke var til.

Da en Timestid var gaaet hen paa denne Maade, forsögte Gjenten endelig at give et lidet Livstegn fra sig. Hun hostede lidt og lettede paa en gammel Tine, som hun urokket havde holdt paa Fanget under hele Turen. Gutten saa did, han havde rent glemt, at der sad nogen lige ved ham.

»Jeg fik nok komme iland her, jeg,» sagde hun ræd.

»Her paa Holmene?» for det ud af ham, og han trak Aarene ind og stirrede hen mod Landodden.

»Ja da. Farbroren min bor her... Det er Faren til Leif... Stakkar, han som døde! Og Stakkar, han som lever igjen!...» sukkede Gjenten.

»Hvor holder du til?..» spurgte Gutten uden at se paa hende og styrede Baaden ind mod Land.

»Jeg tjener paa Præstegaarden, jeg... Jeg gjør nok lidt Skjel for mig, Gud hjælpe! Men saa slider jeg det jeg kan... Her har jeg nu lidet Gran i Tinen min til ham, stakkar's Gamling! Han er følt aflægs.»

»Kom hid og hæng paa Ryggen min, saa jeg kan bære dig iland,» afbrød Gutten. »Jeg kan ikke drive Baaden længere op i Fjæren, jeg faar den ikke ud igjen.» Og med det samme trak han Sjøstøvlerne høiere op og tren ud over Baaden.

Gjenten taug. Hendes Livshistorie var fortalt — skudt frem i en Fart ligesom en Slags Undskyldning, fordi hun vovede at være til i denne stærke Verden. Saa reiste hun sig op og saa hen paa Gutten, som stod der og ventede paa hende. Hun blev ganske ræd, hun kunde ligesaa gjerne krybe op paa et Hus.

»Jeg tænker jeg vader iland, jeg selv,» stammede hun.

»Kom nu hid,» sa' Gutten, »jeg har ikke Tid at vente.»

»Ja,» for det ud af hende og hun sprang over Toften og hen i Seilrummet til ham i samme Aandedrag.

»Aa, er du saa liden, ja saa kan jeg jo tage dig paa Armen,» sagde han og løftede hende med det samme op til sig. »Hvad er det du skjælver for, Gjente? Tag Armen hen om Nakken min og hold dig fast.»

»Jeg er ikke ræd... jeg synes bare det er leidt, at du skal drage paa mig.»

»Se saa, staa nu fast paa Foden og styr ret op over, saa naar du Veisporet,» afbrød han, og satte hende ned i Fjæren.

»Nu faar du ha' saa mange Tak,» sa' hun og vovede sig til at smile ham op i Ansigtet.

Men hun tog hurtigt Smilet til sig igjen; thi Guttens Aasyn var mørkt og strengt og viste al Venlighed tilbage. Saa gik hun sin Vei, og han satte sig i Baaden og styrede

fra Land igjen. Dagen var sunken, og det stille Havdyb laa blinkende i Maanelyset.

Den forfærdelige Tyran laa der og legede Barneleg med Smaahop og Kluk. Men selve Stilheden bar Vidne for den uhyre Magt, hvoraf den bares; thi det var Rædselen, som hvilede.

Og nu sad da Ananias alene paa Baaden — ja saa forfærdelig alene! Forrige Gang han havde lagt ud ifra Holmene havde Leif været med, og nu kunde han ikke undgaa at se, at han ikke var der. — Det var en skjön Vinterkvæld. Nordlysene flammede høit op over den østlige Himmelkreds og Stjernerne tindrede som smaa blaa-hvide Lyn frem af det halvdunkle Skyhvælv. Der var en isnende Kulde; det sagte Luftdrag, som snoede sig henover Havet, kom ifra Nord, og det havde, trods Stilheden, en slig livstørende Magt, at halvt Aandedrag var nok, helt formeget. Men der gives Sjæletilstande som böie af fra alle Love. Uagtet Ananias sad som en snepudret Gran, brændte han i denne Stund som under Midsommersolens Glöd. De lange Aaretag han tog gav Baaden to Mils Fart i Timen, og havde nogen set derpaa, havde ingen tvivlet om, at den Mand roede fra Döden. Men det gjorde han ikke, der var ingen Livsfare, saalang Skyen hvælvede sig og Øiet kunde naa — nei, han roede fra det, som er meget værre at slippe ifra, en ond Samvittighed! Det var en underlig Lighed, det skjælvende Havblink fik med et bristende Øie, der ligesom flammede op med et Lyn, idet det slukkede... Den lange Kjölfure drog en hvid Stribe efter sig, og den blev paa en Gang til en Dödninghaand, der rækkede efter Baaden, kavede og greb, og slap ikke Taget. Slig Fart havde Ananias aldrig været ude paa för i sit Liv; store Sveddraaber trillede ned over hans Ansigt, og da han tren iland paa sin egen Grund skjalv Benene under ham.

Men greiere havde det heller aldrig været at stille for Ananias end den Nytaarskvæld. Han tog forsigtig af det, som var, og da Tjenerne böd ham Tak for Maden, gav han dem Tak igjen. En Uges Tid efter dette kom Ananias til Præsten og betalte tyve Daler, og det var som intet stod dem imellem.

»Jeg kunde nok med Skjel forlange Kvittering,» sagde Gutten og smilede lidt til, »jeg blev jo krævet ved offentlig Stevne.»

»Den kan du faa, naar du önsker,» svarede Præsten uanfægtet.

»Aanei, det kan vente,» sa' Gutten.

»Ja saa,» föiede Præsten til og tog en Bog i Haanden. Gutten blev staaende lidt og famlede med sig selv; men Præsten, som vel nok skjönnede, at der var noget endnu, som skulde frem, lod han ham staa uden at endse ham.

»Jeg vilde spørge, om Præsten ikke skulde ha' Sind til at tage mig i Tjeneste her paa Gaarden?» spurgte han endelig efter lang Nölen.

Præsten vendte sig og saa fast paa ham. »Du har jo selv en Gaard,» sagde han.

»Farbroren min steller med den en Tid fremover,» svarede Gutten. »Og da jeg er en Ungdom endnu, havde jeg nok Lyst til at lære bedre Folkeskik, hvis ikke Præsten havde noget imod det.»

»Aa, jeg har ikke noget imod det,» svarede Præsten. »Kan du lære noget Godt her, da tager jeg med Glæde imod dig.»

»Det var vel,» udbröd Gutten lettet, »saa kommer jeg hid paa Vaarparten.»

»Du skal være velkommen,» sagde Præsten, idet han stod op og rakte ham Haanden.

Det trak lidt i Guttens Arm, da han fik Præstens varme Haandslag, og Synet for et Öieblik rundt Væggene efter Konglevæven igjen. Men han tog sig hurtig sammen, gav Præsten et Haandknib og et Nik tilbage, og hvor fast end denne lod Blikket hvile paa ham, han fangede dog ikke en af Guttens Tanker. Saa stod det hen, som et Spørgsmaal i Præstens Sind, ikke til Verden, men til Gud.

(Forts.) Magdalene Thoresen.

VII. PARISER-BREF *).

Paris den 1:sta September 1867.

Min dyra Esselde!

Du kan ej tro huru glad och lycklig jag är öfver att ha kommit hit för att göra en, om än aldrig så flyktig bekantskap med detta folk, som jag älskat och beundrat se-

*) Forts. från 9 ärgång. sid. 355.

dan barndomen. Långt innan jag lärt uppskatta de stora hjeltar och snillen, statsmän och tänkare, hvilka gjort fransmännen till världens förnämsta folk, trängtade mitt sinne hit och rösten inifrån ropade frågande: Frankrike, sköna Frankrike, när skall jag blifva din gäst?

Och nu är jag verkligen dess gäst; nu har jag sett och gjort förtrolig bekantskap med... icke dess statsmän och hjeltar, snillen och tänkare, nej, endast med modren och amman till dem alla, det arbetsamma, känslofulla, spirituella och behagliga *folket*, nationens kärna; jag menar folket i Paris, och du vet, det säger om sig sjelft: »*Paris, c'est la France!*»

Som du minns var det ej utan tvekan jag omtalade mitt besök i den franska lyxafdelningen och i bodarne. Det är ej säkert att jag lärt något deraf i *andlig mening*, men bestämdt säkert är, att jag på punkten vet, hvad som blir modernt i vinter hos oss, huru toaletten skall vara beskaffad från det största till det minsta, för att vara »*comme il faut*». Menniskan består ju af både kropp och själ, och om jag tillgodoser den senare nio tiondedelar af min tid, kan och bör jag väl få använda den återstående tiondedelen till studier på huru den yttre människan bör taga sig ut. Konsten att kläda sig så, att det passar ens individualitet, är minsann icke lättare än någon annan af de sköna konsterna, kanske icke heller oviktigare, men tyvärr är den hos oss ännu mycket försummad. Icke som skulle toaletten upptaga för litet af vår tid, visst icke! men den tid vi offra derpå användes på ett oförnuftigt sätt. I stället för att studera hvilka färger och hvilken snitt m. m., som bäst anstå vårt utseende, vår sinnesbeskaffenhet, vår ställning i lifvet — i stället för att låta den yttre omklädnaden noga motsvara vår inre, andliga varelse, antaga vi utan urskiljning hvad som helst, blott det är modernt. Jag förgäter aldrig en gång för några år sedan, då jag på vägen från söder till norr derhemma i Stockholm räknade icke mindre än 47 dubbelschalar, den ena fulare än den andra. Något sådant händer icke i Paris. Der har hvarje tongifvande qvinna sina egna tycken, moder, färger, och man kan vara öfvertygad om, att det just är sådana, som bäst kläda henne.

Men jag återgår till min berättelse. Tidigt en morgon inträdde vi i ett af de elegantaste magasinerna vid *Rue St Honoré*, för att välja bland de sidentyg, som den artige bodherrn på

fransmännens vanliga spirituella sätt anbefalldes till vår uppmärksamhet.

»Detta tyg, mina damer,» sade han, och visade ett stycke ljusblått siden, »detta tyg utgör alla unga damers förtjusning. Häromdagen var markisinnan de P. här inne med sin dotter, och då den senare fick sigte derpå, utropade hon: 'mamma, jag dör af sorg, om du ej ger mig en klädning af detta tyg.' Modren, hvilken afgudar sin dotter, samtyckte genast.»

Att emotstå en markisinnas föredöme — omöjligt!

Alltså togo vi en klädning af det förtjusande blå.

Sedan den affären var uppgjord sågo vi på svart siden-tyg, men funno intet passande. »Monsieur,» sade jag, härmande hans egen patetiska ton, »vi förtro oss till er ära som fransman: visa oss ett stycke verkligt godt siden.»

»Ah, madame!» svarade monsieur i extas och slog sig för sitt bröst: »jag skall välja er en klädning lika samvetsgrannt som vore ni min egen syster!»

Nu hade vi visserligen tyg, men det viktigaste återstod ... sömmerskan. För att få anvisning på en sådan, begäfvos vi oss till min engelska väninna. Men tänk dig min bestörtning då hon sade mig, att hennes sömmerska sjuknat och rådde mig att köpa färdiggjorda kläder.

»Omöjligt, min fru,» utropade jag förtviflad; »tygen äro redan köpta, hvad skola vi taga oss till i vår stora nöd!»

Mrs R. började skratta åt mitt sorglustiga utseende, men fann slutligen på råd.

»Vänta några minuter,» sade hon, »medan jag klär mig, så gå vi ut på upptäcktsresa tillsammans.»

Sagdt och gjordt. Vi togo en omnibus och stannade efter en stund vid porten till ett högst fashionabelt hus, vid en af de förnämsta gatorna. Portvakten öppnade; vi begärde att få tala vid hans fru, och infördes i en liten, vacker portvaktarloge, der madame emottog oss på det mest förekommande sätt. Hvarifrån taga dessa fransyskor sin förtjusande gratie? Jag har sett få svenska damer göra »les honneurs» i salongen bättre än »madame la concierge» i sin loge. Hon riktigt förtrollade oss med sitt enkla, naturliga behag.

»Jag är ledsen att ej kunna hjälpa madame och mademoiselle,» sade hon, med en behagfull böjning på hufvudet, »men jag har slutat att sy; jag kan likväl ge er anvis-

ning på en skicklig sömmerska, Mlle Josephine, som för det närvarande ej är upptagen och som bor ej långt härifrån.

»Är ni säker, madame,» inföll jag litet tvekande, »att hon känner till de sista moderna och att hon ej narrar oss?»

»Tror ni väl, att jag eljest skulle rekommendera henne åt er?» inföll madame smått förnärnad. »*Soyez tranquilles, mesdames; j'en réponds. Quant aux modes, elle a une très jolie petite façon.*»

Härmed fingo vi vara nöjda, tackade förbindligt och fortsatte vår upptäcktsfärd.

Alldeles utanför det angifna huset mötte vi en täck flicka, som halft dansande skyndade förbi oss. En aning sade mig, att det var mademoiselle Josephine. Jag fattade tag i hennes fladdrande klädning:

»Ursäkt, mademoiselle, att jag stör er, men är ni ej mademoiselle Josephine?»

»*Si madame!*» Och med ett glädtigt leende vände hon om och förde oss till ett rätt treffligt rum en trappa upp. Instinkten sade henne, innan vi yttrat ett ord, att vi voro kunder, och hon behandlade oss derefter. Vi framställde vårt ärendé och hon lofvade att på två dagar sy tvenne klädningar och klippa till den tredje. I en handvändning tog hon mått; sedan detta var gjordt, aftog hon sin lätta sommarkappa och visade oss den klädning hon bar derunder.

»Så här,» sade hon, svängande sig rundt omkring, och visande sin välformade, smärta figur, »så här skall klädningen sitta, och så här djupa skola fickorna vara; släpet långt och kjorteln sneddad naturligtvis.»

Jag protesterade mot både släp och sneddning.

»*Mon Dieu, hvad tänker ni om mig?*» utbrast hon, »era klädningar måste vara sneddade; *ça va de mon honneur; nulle couturière qui se respecte ne ferait autrement.*»

Vi skrattade och samtyckte. Jag föreslog att taga den lilla näpna varelsen med mig hem genast, för att hon ej skulle undgå mig. Sällan har jag gjort en angenämare promenad. Hon var en äkta parisiska till yttre såväl som till inre egenskaper: uppnäst, liflig, behaglig, känslfull och talför. Det förtjusande språket strömmade från hennes läppar med en ilande fart, och ville man ha in ett ord med i sam-

talet, gällde det att passa på medan hon drog andan. Men vi hade dock ej gått långt, förrän jag lärt mig göra de nödiga inpassen. Hon utbredd sig först om de modernaste sätten att garnera klädningarna, men jag höll mig dervid att sådant var onödigt lyx.

»De måste vara enkla,» sade jag, »ty vi äro lärarinnor och anse det ej passande att vara utstyrda.»

»Är ni lärarinna, det var en annan sak, jag trodde att ni var *'une dame'*! Här tycka ej heller *'les dames'* om när *'les institutrices'* begagna samma moder, som de sjelfva. *Les dames sont toujours si jalouses! A présent, je comprends, j'arrangerai votre robe comme pour une institutrice de la France! — Mais quant à celle-là, je la ferai un peu plus coquette,*» tillade hon och smålog skälmskt mot det ljusblå tyget och dess unga egarinna. »Men,» fortfor hon, »huru kommer det sig att ni ej är rik och ändock kommit ända från Österrike till expositionen? hvad ni talar fransyska bra!... hvilket språk talar man hos er? kan ni flere språk?... hvad ni är lycklig, som fått lära så mycket! *Quant à moi* (med en liten suck,) *je ne sais que mon pauvre français. Mais, enfin, cela me suffit, puisque tout le monde va à Paris pour nous voir.*»

I denna ton fortsattes en stund hennes intagande joller.

»*Quel âge me donneriez vous?*» och dervid såg hon mig skälmskt i ögonen och rätade upp sin vackra figur.

»Tjugo år.»

»Nej, tjugotvå,» sade hon triumferande, »och redan har jag arbetat på egen hand i fyra år.» Här drog sig en skugga öfver den klara pannan och samtalet blef småningom allvarligare. »Vid tolf år kom jag i *apprentissage* hos en sömmerska, *un vrai artiste*, der jag, enligt bruket, stannade i sex år. Sedan satte jag upp för mig sjelf och bor nu hemma hos mamma: *C'est plus respectable, il y a tant de saleté à Paris.* Jag har dock ännu mycket svårt att reda mig, ty vårt lilla rum med kök kostar 500 francs om året, *non compris les cadeaux au concierge.* Men vi bo också i den fashionablaste trakten af Paris, och blott jag blir känd, går det nog bra.»

»Nästa gång jag kommer till Paris finner jag er väl i spetsen för ett stort modemagasin?»

»Kanske om ni dröjer tio år; då är jag naturligtvis gift och ej mera ung som nu... men låt oss tänka på någonting gladare.»

I min ordning berättade jag henne nu vår historia, till hvilken hon lyssnade med stort intresse. Frågor och svar vexlades, förtroenden utbyttes, som om vi känt hvarandra sedan många år. Då vi slutat tala om oss sjelfva, berättade hon för mig om kejsaren och huru han var omtyckt.

«Många hata honom,» sade hon, »isynnerhet de höga herrarne, men säge hvad man vill, för arbetaren har han gjort mycket. Och se er omkring i vårt Paris — det har han gjort till Frankrikes hjerta — jag älskar honom.»

Hon gaf en hastig öfversigt öfver arbetsklassens ställning i Frankrike och frågade huru vi hade det i Sverige m. m. Det är otroligt huru mycket två talföra fruntimmer kunna medhinna på en timme, när viljan är god.

Äntligen kommo vi hem. Der lågo våra tyger utbredda, och nu blef det eld i vår parisiska.

»Så vackra tyger! skola de alla sys? hvem af er skall ha det mörka tyget?» — pekande på ett svart och gridelinrandigt.

»Det ha vi köpt åt vår mor.»

»Ah! quelle jolie étoffe pour une maman!» Och Josephine fick tårar i ögonen. Hon vände upp och ned på allt, beundrade allt; slutligen sprang hon till fönstret och slog ihop händerna af förtjusning öfver utsigten: »Detta är Paris, vårt Paris, har ni något så vackert i Österrike?»

På två dagar sydde hon verkligen våra klädningar och gjorde det utmärkt bra. Den svarta var hon ej fullt nöjd med; »il n'y a pas de queue! Mais la petite robe mauve! Mais comme elle est ravissante! Regardez donc la queue, mademoiselle!» Hon kunde ej ha varit mera betagen i klädningen om den varit hennes egen.

»Men hur skall man kunna dansa i en så lång klädning?» frågade min kamrat.

»On fait comme ça,» sade Josephine, upplyfte en flick af sin klädning, draperade den kring ena axeln, tog ett par danssteg i rummet, och visade dervid de vackraste små fötter. Så fingo vi lära den konsten.

Kommer du någongång till Paris, så se här vår lilla sömmerskas adress: *Josephine Fougerel, Faubourg S:t Honoré, N° 220.*

Och dermed taga vi afsked af henne. — — — — —

Paris den 8:de September.

En sak, som bidrager att ställa vårt pariserlif i skarp motsats till det vanliga lif vi föra, är den omständigheten, att vi sjelfva anordna allt som behöfves till vårt lilla hushåll. Redan första qvällen gjorde vi uppköp af de oundärligaste husgerådssaker, påtingade mjölk, bröd och smör för veckans behof och gjorde den första uppvaktningen hos épiciereu och frukthandlerskan. Morgonen derpå voro redan rolerna utdelade och de tusen olika bestyren ordnade under vissa departementer, hvilka enväldigt styras af hvar sin chef. Medan den ena dukar frukostbordet och den andra tvättar glas och koppar, gör den tredje våra uppköp hos épiciereu. Kl. 8 kommer mjölkflickan med den präktiga oskummade mjölken, och knappast har hon gått, förrän brödflickan träder in. Jag uppehåller dem så länge som möjligt, för att få höra det sköna språket klinga från deras läppar och blir alltid ledsen när de komma samtidigt och jag sålunda går miste om min ena morgonlektion. Efter frukosten sätta vi in allt ätbart i den stora kaminen (vårt skafferii), hvarpå vår ordningsminister ånyo tvättar alla glas. Enligt öfverenskommelse skulle vi ha nödig uppsättning; men »de slarfviga bonnerna kunna ej tvätta ett glas», påstår vår kamrat, och hon smickrar sig med det hopp, att ifall hon under en månads tid visar dem huru ett rent glas *bör se ut*, hon derigenom skall höja deras begrepp i moraliskt hänseende.

Hvarje middag då vi komma från expositionen aflägger jag ett besök hos vår restaurant. Första dagen höll jag mig beskedligt utanför disken, men redan den andra voro vi så goda vänner, att hon bad mig stiga in i köket, för att sjelf välja vår middag. Här lyftes nu den ena pannan efter den andra från elden, och lock efter lock aftages, tills jag slutligen efter mycket rådpläggande med den treffiga madamen bestämt mitt val. Några skarpare kontraster än restauranten och mademoiselle B. kan ej gerna tänkas. Den förra påminner om en gammaldags svensk prestfru på landet, glad, välvillig, nystärkt och fin, hållande allt omkring sig ytterst snyggt och ordentligt. Ifrån morgon till qväll arbetar hon sjelf som en myra, och ålägger sin omgifning, (ifrån mannen och den ende 15:årige sonen till den tarffiga kökspigan,) samma

pligt. På 20 år hade hon ej mer än tvenne gånger lemnat sin bod; första gången för att fira sin dotters bröllop, den andra för ett besök i expositionen, hvarom mera senare. I det lilla, trånga köket berättade hon mig sin historia ungefär på följande sätt:

»Mademoiselle! jag har haft många bekymmer i mina dagar; jag har arbetat i 30 år för familjens underhåll. Hvarje dag har jag stått på post vid »la caisse» och hvarenda sou har jag antecknat i min kassabok. Jag har varit lycklig nog att ej ega mer än tvenne barn. Min dotter är redan gift *comme il faut, avec un boulanger*. Hon var då redan 22 år, *la pauvrete!* men vi hade ej förr kunnat samla tillräckligt till hemgiften. Hon har nu en stor, högst elegant bod i hjertat af Paris; barnen flyga alltid högre än föräldrarne, som ni vet. Det är nu 2 år sedan vi gifte bort henne. Ni ser der min vackra gosse; så snart vi kunnat skaffa honom en flicka med passande »dot», öfverlemnade vi affären åt honom och draga oss undan till ett »chateau», som min man spekulerar på, och der vi tänka framlefa det återstående af våra dagar.»

»Jag skulle gerna vilja se er dotter, madame. Är hon vacker liksom er son?»

»*Pouah! elle ressemble trop à mon mari; mais elle a beaucoup d'esprit pour les affaires!*»

»I detta fall, åtminstone, liknar hon er.»

»*Si, mademoiselle, hon har ärft mina grundsatser. Fast vilja, arbetsamhet och bestämda grundsatser — se der, det bästa arf föräldrar kunna lemna sina barn.*»

Här afbröts samtalet af tjenarinnan, som anmälde madame L.

»Kom med!» utropade madame i högsta förtjusning och drog mig in i en liten, vackert möblerad kammare. I soffan satt redan en dam, klädd i siden och spetsar, hvilken min fru omfamnade och kysste på båda kinderna såsom det brukas här. Vänd till mig, yttrade hon derefter med stolta blickar:

»*Voici notre demoiselle!*»

Till min ledsnad kunde jag ej stanna och göra hennes dotters bekantskap, ty middagen väntade.

Några dagar derefter befann jag mig i den svenska afdelningen af expositionen, då jag hastigt fick sigte på ett par eleganta damer, som helsade mig helt bekant. Den ena syntes vara en äldre fru, den andra en ung, vacker flicka, klädd

i en ljus sidenklädning och den mest förtjusande hvita hatt. Jag trodde i början att det var ett misstag, men igenkände slutligen vår restaurant, hvilken med ett skälmskt leende presenterade *sin nièce* — kökspigan. Nu var det min tur att blifva brydd. Jag kunde ej taga mina blickar från den vackra flickan, der hon stod framför mig, rodnande och med nedslagna ögon. Det var Cendrillon efter förvandlingen. Vi följdes nu åt en stund och jag visade dem åtskilligt af vår utställning. Madame spekulerade starkt på en mårdmuff, för hvilken hon ville gifva 100 francs; men som säljaren fordrade 120, måste hon uppskjuta handeln, »*son mari étant si bête et entêté*», att han ej ville anslå mer än 100 francs till affären.

Ju mera man lär känna de arbetande klasserna i Frankrike, ju mera måste man värdera dem för den praktiska klokhet, arbetsamhet och omtanke, som de ådagalägga i allt. Arbetet utgör deras glädje och stolthet. Ett nygift par tänker alltid på att spara för framtiden; när familjen ökas, sträfva föräldrarne först att försörja barnen, lära dem ett handtverk och gifva bort dem, så fort hemgiften är i ordning. När barnen äro utflugna, börja de spara för sig sjelfva. Jag är öfvertygad att vår restaurant egde 100,000 francs, och det oaktadt fortfor hon att arbeta dag ut och dag in, till dess sonen uppnått myndig ålder och var redo att öfvertaga rörelsen. Niècen var, som sagdt, husets piga och för rättade alla möjliga sysslor.

De manliga arbetarne i Paris äro särdeles enkelt och passande klädda: hel- och hvardag bära de den välkända blusen. Ofta får man se en blusman föra ett elegant fruntimmer på gatan, i expositionen eller i muséerna. Hos oss är det icke så. Der anser sig arbetaren, åtminstone om söndagarna, böra kläda sig som herreman, och ingen flicka skulle vilja gå arm i arm med en blusman på gatan.

Hur ofta önskar jag icke, att våra arbetare, bodföreståndare och småkrämare i Stockholm vore blott hälften så nyktra, flitiga och sparsamma, som mina grannar, samt att våra svenska mödrar ville likasom vår simpla restaurant implanta hos sina barn »arbetsamhet, sparsamhet, fast vilja och goda grundsatser».

Innan jag skickar utaf brevet, vill jag tillägga några ord om mitt besök i diamantsliperiet. Det var särdeles intressant att se, och gaf mig många tankar, mången lär-

dom äfven, först och främst i tålmod. I nästan hvarje annan verkstad kan man få hvad man vill färdiggjort under sina ögon. Modisten bjuder dig blommor, skomakaren skodon, sömmerskan kragar m. m., men diamantsliparen behöfvär är till sitt arbetes fulländande. Stenen skrapas, filas, nedlägges under tunga pressar, oljas, kortligen, den genomgår hundrade olika behandlingar och ändock ser man knapast, att den undergår någon förändring.

Men är det ej så, tänkte jag, med allt, som skall uppnå högre fulländning, inom den andliga så väl som den materiella världen? Är ej människosjelen en af dessa hårdslipade diamanter? Måste ej ditt eget hjerta, såsom den oklara stenen, i konstnärens hand undergå en oupphörlig tuktan, för att få något värde? Måste det ej, liksom den, rifvas, slitas, läggas under smärtans olidliga pressar och stundom bestrykas för ett ögonblick med den lenande oljan, för att ånyo slipas mot de hvassa spillrorna af sitt eget väsende, tills det slutligen blifvit rent och genomskinligt nog att uppfånga och i sig återspegla det himmelska ljuset?

Så der ungefär gestaltade sig mina tankar medan jag stod bland mängden och betraktade stensliparnes arbete.

Men frågor sådana som dessa kunna icke besvaras i ett nu, och jag skulle kanske icke framkastat dem här, tillsammans med så mycket annat af obetydligare art, så vida du ej uppmanat mig »att omtala alla de intryck jag erfarit, synnerligen om de lärt mig något nytt, tvingat mig till eftertanke och ledt mig att se det andeliga bakom det materiella».

Om du derföre skulle finna mitt bref af ett alltför blandadt innehåll, så skyll skulden på dig sjelf och icke på din egen

Gerda.

VIII. BREV FRA KÖBENHAVN.

Kbh. d. 15 Februar 1868.

Det heder i et af våre fælles-nordiske åldkvad, det ældgamle Håvamål:

Hvis Du har en ven,
og Du tror ham vel,
og vil godt af ham Du have,
skal Dit sind med hans Du blande o. s. v.

Se, disse ord — mener jeg — kan bruges også om »Nordens kvinder«, hvem dette tidsskrift er tilegnet. Også de bør, som det heder, »blande sind«, udveksle tanker, meninger og følelser; ti de har så meget at lære af hvarandre, og derved vil de blive bædre skikkede til det høje formål, som tidsskriftet har opstillet: »Samfundets forædling gennem kvinden og hjemmet.« I ønsket om at fremme virksomheden for hint formål har tidsskriftet gjort sig til »en samfæld målsman för Nordens qvinnor«, det har tilbuddt sig at være en hovedlandevej i denne åndelige frihandels tjeneste, eller bædre måske: at være det venlige gæstfri hærberge ved alfar vej, hvor Nordens kvinder kan mødes og »blande sind«.

»Tidsskrift för Hemmet« har imidlertid tillige haft en klar følelse af, at et slikt åndeligt stævnemøde ej vil kunne bære tilstrækkelig og velsignelserig frugt, så længe kvinderne endnu er så fremmede for hvarandre (og det, skönt de har mere tilfælles, end de selv ved). Som kvinde har Ud giverinden haft en klar følelse af, at forud for gensidig kærlighed må nødvendigvis gå gensidigt kendskab; ti — hvor er det muligt at ælske, hvad man ikke kender! Hun har derfor bedt mænd med stærkere røst, med kraftigere stemme, at gå ud og kalde på Nordens kvinder, hvær i sin kreds, at fortælle dem om hvarandre, at — som det heder — »följa utvecklingen af alla de förhållanden inom den skandinaviska Norden, hvilka röra qvinnans uppfostran och verksamhet, samt genom jemförande anmärkningar söka frambålla, hvad folken i detta afseende hafva att lära af hvarandra.« Dette hværv, dette ombud, er ingenlunde let, — og, når jeg hører til dem, som har påtaget sig det, da må jeg tilstå, at jeg over min gode vilje rent har glemt mine ævners svaghed.

Imidlertid: »stærningerne er kastede«, — jeg kan lige så gerne springe som krybe i det, — jeg vil derfor gribe lige midt ind i tingene og tage fræm, hvad jeg først får fat i. Og hvad ligger vel nærmere for hånden, i en vinter så kæld og hård som denne, end veldåden, *godgøreheden!* Så fattig er jeg imidlertid på kunskab, at jeg foreløbig må hælde mig til København (oplysninger andensteds fra savner jeg). Og med hensyn til de »jemförande anmärkningar« vil jeg — eller snarere: *må* jeg — bede de ærede læserinder, hvær især, at læse dem »imellem linierne«.

Der findes i Danmarks hovedstad ikke så få kvindelige selskaber, hvis stræben går ud på at hjælpe fattige, pleje syge, trøste ulykkelige, sysselsætte arbejdsløse eller oplyse vankundige. Blandt de foreninger, der især virker for fattige syge, må nævnes »*Den kvindelige plejeforening*«. Da det førstkommande 6 oktober vil være netop 25 år, siden den stiftedes af Danmarks ædle enkedronning *Karoline Amalie*, og da jeg inden denne dens højtidsdag kunde have megen lyst til at give »Tidsskrift för Hemmet«s læsekreds en udførligere meddelelse om dens virksomhed, vil jeg ikke sige videre til dens ros på dette stæd, men straks nævne dens yngre søster »*Nørre- og Østerbros kvindelige plejeselskab*«, som stiftedes d. 1 Mars 1862, da stadens udvidelse havde gjort savnet af en lignende

syge- og fattig-pleje meget følelig i de våksende forstæder. Et »*skilnings-sælskab*» (hvad man i Stokholm vilde kalde en »tioöore-förening») søger også at skaffe læge- og husleje-hjælp, samt arbejd. Endelig, må til dette slags vel også henføres »*börneplejeforeningen*», der understøtter enker med små börn ved mad, brændsel o. s. v. og til dette öjemed udgiver årlig 8—900 rbd (c: 16—1700 rbd. svensk). Med egenlig sygepleje afgiver sig i særdeleshed »*diakonissestiftelsen*» i forstaden Fredriksberg; i denne stiftelses oprettelse 1863 har dronning *Luisa* haft en væsentlig del. En »*sygekasse for kvinder*» havde længe været et dybt følt savn, da »almindelig syge- og alderdomsunderstøttelsesforening af 1853» stod åben kun for mænd; dette savn blev endelig afhjulpet sidste efterår ved oprettelsen af en »*gensidig hjælpeforening for kvindelige håndarbejdere*», der — som det heder i et af våre blade — tillige »*indretter det første kvindelige parlament her i landet*, idet der hvært kvartal afholdes en generalforsamling, hvor den årlige bestyrelse vælges, lävforandringer drøftes og regnskabet aflægges». (Det kunde måske tykkes nogen underligt at nævne dette samfund blandt de gödgörende, hjælpende; men lige så vist som selvstyrelse er styrelse, er selvhjælp også hjælp, ja, begge dele af bædste og virksomste slags, — derfor i sandhed »gödgörende».) Som en hjælpeforening med særligt formål må nævnes »*foreningen af 1843 til försorg for konfirmerede piger*», ligeledes findes et »*tjenestepigehjem*», hvorom jeg i dag ikke kan give anden oplysning end, at det er stiftet d. 1 januar 1867. Et af de ældste velgörende sælskaber »*Kæden*», der, — så vidt vides — er noget i slægt med frimurerordenen, har alt i året 1825 gjort sig fortjent ved at tage sig af et eget slags ulykkelige; det har næmlich oprettet en »*försörgelsesanstalt for blinde*». Den störste nød er dog den ändelige, og blandt de foreninger, som virker for de mest trængende i denne henseende, bör först nævnes »*fængsels-sælskabet*»; övrigt har flere af de ovennævnte samfund sit blik henvendt også på denne nød. At forebygge ändelig ekändighed hörer til menneskesamfundets vigtigste opgaver. Det er derfor naturligt, når ligefräm såkaldte »velgörenhedssælskaber» underhälder skoler; dette gælder således om »*det sösterlige velgörenhedssælskab af 31 juli 1790*», der har en pigeskole, og »*det kvindelige velgörenhedssælskab*», stiftet 1815, som ligeledes understøtter en pigeskole og desuden uddeler præmier til tjenestepiger. I sambänd med undervisningen og lærerindegærningen må jeg tilföje et par ord om, hvad der göres for at skabe gamle og svage lærerinder en i legemlich henseende tryk og sorglös alderdom. Med dette formål for öje har vi ikke mindre end hele to sælskaber (der da også omfatter landsdelene), næmlich: »*foreningen til lærerinders understöttelse*» og »*försörgelsesforeningen for lærerinder*»; men ved slige foretagender, hvor »kræfternes ening» er et så vigtigt vilkår for et heldigt udfald, vilde det uden tvivl være önskeligere, om vi havde kun en eneste. Det er til med så magelös uheldigt, at disse to foreninger er indbördes höjst ue-nige, hvarved kræfterne splittes ydermere. Jeg skal vel vägte mig for at gå imellem, »när damer förer krig» (og jeg gör udtrykkelig

opmærksom på, at jeg, for at være så uvildig som muligt, har nævnt dem efter bogstavfølgen og derfor, alene derfor, har sat »foreningen» forved »forsørgelses- o. s. v.» Jeg ønsker kun, at den side, hvor sandheden findes, snart må gå af med sejren. — Endelig torde det vel ikke være aldeles udenfor sagen at mælde lidt om »den kvindelige pædagogiske forening», der er stiftet og styres af nogle af hovedstadens mest fræmstående lærerinder og forstanderinder for pigeskoler. Det er iøvrigt ingenlunde let for mig at meddele noget om dens drøftelser, ved hvilke — som rimeligt er — ingen mand må være tilstæde. Dog ved jeg, at den nystiftede forening i førstningen har virket meget for, at modersmålet, som i våre pigeskoler næsten aldeles var stødt fra højsedet af de mange fræmmede språk, igen kunde komme til ære og værdighed (»igen» er måske for meget sagt; ti har det nogensinde været det i pigeskolen?). Senere en gang har en dame håldt et foredrag om »kollisionen imellem pigebørns fysiske opdragelse og skolelivet», og dette æmne synes at have været drøftet på de senere møder (sidste onsdag i hver måned). For at forstå dette spørsmåls fræmkomst må man vide, at der i længe tid har været ført en levende strid herom både i blade og i særlige småskrifter, hvori navnlig lægerne *Drachmann* og *Hornemann* har deltaget. Lærerinderne har været og er vel endnu delte i to lejre, af hvilke den ene hålder på den *svenske* gymnastik og den anden på den *franske*. Man har indvendt imod den førstnævnte, at den var kun *sygegymnastik*, og at den var upassende for pigebørn, medens den sidstnævnte, der ledsages af sang, er mer æstetisk. Andre mener, at den franske över legemet så lidt, at den næppe kan kaldes legemsøvelse. Heller ikke denne trætte tör jeg påtage mig at dele.

I det hele taget må jeg bede mange gange om undskyldning for de mistag, som jeg ovenfor måtte have gjort mig skyldig i; men det er ingenlunde let at se, når man næppe får lov til at kigge igennem nøglehullet. Forgæves har jeg hidtil bedet flere af ovennævnte kvindelige selskaber om oplysninger, der vilde blive modtagne med taknæmlighed, og — som det synes mig — kun vilde gavne ved at kændes i en videre kreds af kvinder, der tilstræber de samme eller lignende formål*).

Et meget rosværdigt foretagende skyldes Frk. *N. Zahle* og dr. *G. Rode*; de har næmliq i de to sidste vintre sørget for, at der i den gamle højskolebygning på Kongens Nytorv i Kbh. bliver håldt »foredrag for damer». Blandt disse må fræmhæves dr. *Rosenbergs* »om det åldnordiske i den nynordiske poesie». Denne gang synes vægten næsten udelukkende lagt på den æstetiske side; forrige vintre var der større afveksling i æmnerne. Men muligvis kan tilhørerinderne selv have nogen skyld i den tilsyneladende tilbagegang. Når deres lyst først var vakt, måtte de med lige så stor iver og til lige så megen gavn og glæde høre foredrag over udvalte afsnit af

*) Sedan denna uppsats kom oss tillhanda hafva vi mottagit en särdeles välkommen skildring af den här nämnda förening, som vi en annan gång skola meddela. Red:n.

historien, naturlæren, sprogvidenskaben, samfundslæren og statshusholdningen.

I denne samling af den danske rigsdag drøftes ikke, som ifjor, løvsforslag, der gælder særlig kvindens rettigheder eller virksomhed. Dog blev det ved behandling af løven om menighedens deltagelse i valget af deres »præster» fræmhævet af flere talere (især *Fred. Barfod, Brix, Klein* og *Bærtelsen*), at ved denne lejlighed borde valret gives kvinden lige så fuldt som manden, ja, ved denne lejlighed, hvor det galdt troen, en hjertesag, borde kvinden endog særlig tages på råd med.

Det skyldes også en kvinde, Frøken *Povline Worm* i Randers, at der på nogle steder er bragt mere liv i drøftelsen af de svævende kirkelige spørgsmål. Hun har, til stor forargelse rigtignok for mange af sit eget køn, endog haft mod til at tage virksom del i ordkastet, ligesom hun både før og siden mundlig og skriftlig har søgt at bidrage til den åndelige vækkelse, også i folkelig retning.

I Sorø har nylig en højtidsfuld jordefærd fundet stæd. Den galdt ingen stor mand, men enken efter en af våre største skalde i dette hundredår, *B. S. Ingemann*, Atterboms ven, forfatteren til »*Valdemar Sejr*» og meget andet, som vel tør henregnes til hele Nordens åndelige fælleseje, så almindelig har udbredelsen af hans værker vistnok været. Fru Ingemann hørte til de kvinder, der ej alene har et åbent øje for det skønne — som man kunde og måtte vænte det af skaldens livsledsagerinde, — men som tillige selv udøver kunsten. Det var malerkunsten, som hun syslede med, og i en eller anden sælandsk kirke vil man kunne vise en altartavle, der er hendes værk og hendes gave. Hun døde den 15 januar; ved hendes grav tonede en af den forudgangne digters dejligste gudelige sange.

Mere ved jeg ikke, som er værdt at mælde om dennesinde. Ude tuder den isnende kælde vinterstorm. Når jeg skriver næste gang, håber jeg, at vårens eller sommerens forbud alt har vist sig her i den sydligste af Nordens hovedstæder.

F. B.

IX. OM SJUKVÅRDS-FÖRENINGEN OCH HURU QVINNAN KAN MEDVERKA TILL DESS FOSTERLÄNSKA SYFTE.

Till svar på åtskilliga förfrågningar angående föreningen för *frivillig vård af sårade och sjuke i fält* vilja vi såsom de viktiga resultatena af dess verksamhet under förlidit år nämna:

- 1:o att dess kapital under året ökats med 4,500 Rdr;
- 2:o att föreningen deltagit i expositionen i Paris och dervid erhållit »*Mention honorable*»;
- 3:o att fröken *Rappe* återkommit till hemlandet, efter att på föreningens bekostnad hafva företagit en resa till London och der,

genom miss Nightingales vänliga försorg, genomgått en kurs på Nightingale Institution, samt att föreningen beredt fröken Rappe plats såsom föreständerska för den kirurgiska afdelningen i det nya, förträffligt anordnade sjukhuset i Upsala, der hon till läkares och patienters synnerliga belåtenhet fullgör sin vackra uppgift;

4:o att plats blifvit beredd vid sjukhuset för fyra sjuksköterske-elever årligen, hvilka under fröken Rappes ledning skola danas till pålitliga vårderskor, att i händelse af behof tjenstgöra för föreningens räkning, samt slutligen,

5:o att föreningen bestämt att sjuksköterskor hädanefter endast å Upsala sjukhus och under dess föreständarinnas ledning må för föreningens räkning bildas.

Vi äro öfvertygade, att det icke skulle möta något hinder för bildade fruntimmer, med fallenhet för sjukvårdskallet, att under fröken Rappes ledning genomgå en kurs på Upsala sjukhus, för att bilda sig till en sjukhusföreständerskas maktpåliggande värf. Dock torde det icke inom sjukhuset finnas boningsrum för sådana extra elever, så vida de ej vilja inträda på samma villkor som sjukvårdsföreningens vanliga elever, hvilket troligen för deras egen utbildning vore det förmånligaste. Förfrågningar i detta afseende skola säkerligen med nöje besvaras af fröken Rappe, hvars adress är *Upsala, Nya Sjukhuset*.

Vi tillägga med anledning af den första artikeln i detta häfte, att qvinnan knappast torde finna ett för henne mera passande sätt att praktiskt verka för fosterlandets försvar, än genom befrämjande af sjukvårdsföreningens syften, samt att de bland våra läsarinnor, hvilka möjligen komma att finna det föreslagna studiet af försvarsfrågan alltför ansträngande, sålunda här ega ett godt tillfälle att, på ett med deras vanor och skaplynne mera öfverensstämmande sätt, uppfylla sin fosterländska pligt.

Sjukvårdsföreningens syften kunna främjas på många sätt, så t. ex. genom värfvandets af nya medlemmar i föreningen, för hvilket ändamål listor utlemnas af verkställande utskottet (adr. Stockholm); genom tillfälliga bidrag, för hvilkas insamlande den qvinnliga fyndigheten är så rik på utvägar och så vackert förstår att förena det förädlade nöjet med nyttans eller välgörenhetens kraf; genom verksamt deltagande i föreningens bemödanden att höja sjukvårdskallets anseende och bringa den allmänna sjukvården, så i fredssom krigstid, på en högre ståndpunkt; genom att i samråd med fröken Rappe söka bereda anställning åt föreningens sjukvårderskor, och slutligen genom att i allmänhet söka underrätta sig om hvad en förbättrad sjukvård kräver, samt om de åtgärder, som i detta afseende vidtagas i andra länder, för hvilket ändamål vi hänvisa till en af Centralkomitéen i Berlin utgifven tidskrift, »*Kriegerheib*», hvilken synes vara af ett särdeles rikhaltigt och väl ordnadt innehåll, och der man bland annat finner beskrifning på en mängd frivilliga sjukvårds-sällskaper (bland hvilka många anordnade af fruntimmer) och deras verksamhet under senaste krig.

Slutligen anbefalla vi äfven till läsarens uppmärksamhet ett par

skrifter, hvilka man hoppas skola inom kort genom sjukvårdsföreningens försorg utgifvas på svenska: den ena »om anordnandet af distrikts-sjukvård i större städer», (en idé, hemtad från England och, som vi tro, fullt tillämplig äfven hos oss, så väl i städer som på landsbygden); den andra, om »nödvändigheten att i fredstid förbereda den hjälp, som kriget påkallar», ett föredrag hållet i Berliner centralföreningen af dr. W. Brinkmann, förf. till en berömd skrift, »Über freiwillige Krankenpflege im Kriege».

»Utan arbete och samverkan skall hela vår institution förfalla,» säger den tyske författaren, och hans ord gälla oss så väl som dem, till hvilka de i första rummet riktats. »Skall ej det ödesdigra ordet: »för sent!» ånyo skalla emot oss från slagfältet — skall ej medvetandet att genom vår skuld hafva förlängt de fallnes lidande bränna på vår själ, så måste vi i fredstid förbereda de hjälpmedel, genom hvilka, under krig, rask och verksam handling allena blir möjlig.»

L—d.

X. NÅGRA UPPGIFTER OM FRUNTIMMERSSKOLAN I HELSINGFORS.

Vid det andra allmänna läromötet i Finland, som hölls i Helsingfors i början af förra sommaren, var ett större antal lärarinnor tillstädes, icke blott för att afhöra förhandlingarne, men äfven för att, på uppmaning af ordföranden (professorn i pedagogik Z. J. Cleve), meddela upplysningar från området af sin erfarenhet och taga del i diskussionen.

Bland annat lemnade föreståndarinnan för fruntimmersskolan i Helsingfors en intressant redogörelse för detta läroverk, af hvilken vi här meddela några fakta:

Fruntimmersskolan i Helsingfors organiserades 1844, enligt Kejsersliga gymnasii- och skolordningen af år 1843. Den omfattade till en början blott tvenne klasser, med tillsammans omkring 30 lärjungar, men tillvann sig snart i så hög grad allmänhetens förtroende, att en utvidgning blef nödvändig. Sedermera har elevernas antal, med undantag af åren 1852—57, varit i stark tillväxt, så att det förlidet år uppgick till 197. Undervisningen meddelas nu i sex klassafdelningar, oberäknadt den öfversta, som är afsedd för lärarinne-kandidaters utbildning. Undervisningsämnena äro: religion, pedagogik, historia, geografi, aritmetik, naturkunnighet, innanläsning och tankeöfningar, svenska, finska, tyska, franska, engelska och ryska språken (summa 6!), stilskrifning, ritning, handarbeten och sång. Undervisningen meddelas af 7 lärariunor och 12 lärare.

Man ser här af att Finland i tvenne afseenden tagit försteget framom det öfriga Skandinavien.

Vid en tid då frågan om statens pligt att vårda sig om qvinnans uppfostran ännu knappast blifvit väckt i den öfriga Norden, har Finland redan sin elementarskola för flickor i full gång. Och året efter sedan våra svenska lärarinnor och skolförestånderskor, såsom overksamma men intresserade åhörare, lyssnat till det allmänna

läraremötets förhandlingar rörande kvinnans duglighet för lärarekallet, utan att hvarken tillspörjas om eller våga yttra sin tanke i ämnet, inbjudas de finska lärarinnorna till ett dylikt möte och anmodas att deltaga i rådplägingarne.

Det vore önskligt att det föreslagna nordiska läraremötet ville följa exemplet och att de finska lärarinnor, hvilka med så mycken takt och framgång brutit vägen för kvinnans deltagande i dylika möten, äfven här ville föregå sina medsystrar i den öfriga Norden med sitt vackra föredöme.

XI. ÖPPEN TALAN.

Till »Cecemann».

Med anledning af era anmärkningar mot stafningsättet i den danska uppsatsen *«Alfredronningens gave»*) vilja vi nämna att det äfven förefaller oss fremmande, men att vi måste följa hvarje förf:s egenomliga skrifsätt, då vi ingalunda tilltro oss att bedöma hvilketdera som är det rätta. Då imellertid mången torde vara af samma tanke som ni, anse vi oss böra meddela följande utdrag ur ett bref från en språkkunnig person i Danmark, som vi gifvit del af era anmärkningar.

»Her et par ord om den »varme skandinav», der taler om »nyhedsmageriet at forsvenske dansk-norsken». — — Det er hverken »nyhedsmageri» eller forsøg på at »forsvenske». Meget, som modstanderne af den Rask-Petersenske skrivemåde hålder for nyt, er netop ældgammelt. Således er tegnet å oprindelig dansk og brugt i Danmark længe inden man kændte det i Sverige. — — De store begyndelsesbogstaver i danske navneord er en næppe 100 år gammel fortykkelse. Til bevis afskriver jeg følgende af en språkkyndig dansk mand, *Højsgaard*, som skrev 1743:

»Herom» (om brugen af store anfangsbogstave), »som enhver vel véd, ere tu meninger, en gammel og en ny: den gamle vil at ikkun nogle visse mærkverdige tings navne skal skrives med store anfangsbogstave, og de gemene navneord med smaa, den nyere (mærk!) derimod vil, at alle substantiva skal have store.» —

Det er imidlertid naturligt at svenske og danske eller norske i Sverige, så vel som tildels norske i Norge, der står udenfor de danske retskrivningsröre, ej kan forstå det ægte nationale, som bryder frem i denne yttring. — — Men vänt kun få år og den Rask-Petersenske skrivemåde vil have vundet en glimrende sejr. — Levede »den varme skandinav» i Köbenhavn, vilde han snart skifte mening. — At det hele er en ren vanesag, det har jeg erfaret med hundreder, af hvilke jeg selv er den förste.»

Lad os da ogsaa her bruge deres eget fortrinlige valspråk:

»Laissez faire la justice, elle trouvera ce qui convient!»

*) Se 9:de ärg. sid. 316.